

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ



Науково-практичний журнал

6 (32) ' 2006

УДК 347.(77+78)

Журнал засновано у лютому 2002 року,
переіменовано у листопаді 2005 року,
внесено до переліку фахових видань
ВАК України з юридичних наук

Зміст

Авторське право

- О. Штефан** Поняття об'єкту авторського права та критеріїв його охороноздатності 3
- М. Мельников** Визначення поняття “твір” з позиції авторського права 9
- С. Бутнік-Сіверський**
Авторське право на інтерв'ю та його вдосконалення 12

Захист прав

- І. Томаров** Право слідування і право попереднього користувача: юридична природа та місце в системі інтелектуальних прав 17
- В. Рыбин** К вопросу об истории украинского законодательства о товарных знаках 25
- Л. Романадзе** Органи захисту прав на торговельні марки: зарубіжний досвід та Україна (закінчення) 30

Право та інновації

О. Сімсон	Інновації в сфері творчості і шоу-бізнесу	39
------------------	---	----

До відома

Рекомендації Всеукраїнської науково-практичної конференції Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення	47
---	----

Тематичний показник статей і матеріалів надрукованих у журналі 2006-го року	62
---	----

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

У 2006 році науково-практичний журнал Теорія і практика інтелектуальної власності виходитиме один раз на два місяці. Передплату нашого журналу ви зможете здійснити у будь-якому поштовому відділенні України.

Вартість передплати на 2007 рік					
	Індекс	2 міс/грн	4 міс/грн	6 міс/грн	12 міс/грн
Фізичні та юридичні особи	23594	12,84	25,78	38,47	76,44

Сподіваємося, що наш журнал стане корисним помічником у вашій справі!

З глибокою повагою
редакційна колегія



ПОНЯТТЯ ОБ'ЄКТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА КРИТЕРІЇВ ЙОГО ОХОРОНОЗДАТНОСТІ

Олена Штефан,

*завідувач відділу авторського права і суміжних прав
НДІ інтелектуальної власності АІПрН України,
кандидат юридичних наук, доцент*

В законодавстві України і у міжнародно-правових актах із авторського права відсутнє визначення об'єкту авторського права. Проте, у нормативно-правових актах містяться перелік об'єктів і певні вимоги до результатів інтелектуальної, творчої праці авторів, за умови додержання яких той чи інший результат творчої роботи може бути визнаним, відповідно до закону тим чи іншим об'єктом авторського права і відповідно отримати правову охорону та захист.

Розкриваючи зміст поняття об'єкту авторського права необхідно звернути увагу, що законодавець даючи перелік об'єктів використовує наступне словосполучення "об'єктами авторського права є твори ..." (ст. 433 ЦК України, ст. 8 Закону України "Про авторське право і суміжні права"). В той же час з наведеного словосполучення не можна стверджувати, що поняття "об'єкту авторського права" є тотожним поняттю "твір". Твір законодавець визначає як родове поняття, в яке можуть втілюватися твори науки, літератури, мистецтва, а відтак "твір" за своєю суттю є більш широким поняттям, аніж "об'єкт авторського права". З цієї позиції твір можна визначити як результат інтелекту-

альної, творчої праці, який втілюється у доступну для сприйняття матеріальну, об'єктивно виражену форму. Можна повністю погодитися з існуючою позицією в теорії авторського права, згідно з якою твір розглядається як такий, що має нематеріальну сутність, а форма його втілення є матеріальним носієм [1]. Таким чином, можна дійти висновку, що об'єктом авторського права є матеріальне втілення, певна речова форма, результату інтелектуальної, творчої праці, тобто об'єктивізація твору. А відповідно до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів термін літературні і художні твори охоплює всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва.

Твори є об'єктами авторського права як оприлюднені, так і не оприлюднені, виражені в будь-якій об'єктивній формі, незалежно від призначення і обсягу твору. У цьому положенні сформульовані чотири ознаки правової охорони творів:

- ознака творчого характеру твору означає, що твір може бути об'єктом правової охорони, якщо він є результатом інтелектуальної, творчої діяльності його автора;
- ознака об'єктивної форми вира-



ження твору означає, що твір може бути об'єктом правової охорони, якщо він виражений в об'єктивній формі;

- ознака змісту твору означає, що твір будь-якого змісту може бути об'єктом правової охорони з деякими обмеженнями, що визначаються законодавством;
- ознака оприлюднення твору означає, що твір може бути об'єктом правової охорони не залежно від того, виведений він з приватної сфери чи ні [2].

Національне законодавство України у сфері авторського права і суміжних прав передбачає ще й ознаку завершеності твору.

Твір є об'єктом правової охорони незалежно від того завершений він чи незавершений. За таких умов незавершений твір підлягає правовій охороні у такому ж обсязі як і завершений твір. Це положення впливає зі змісту ст. 433 ЦК України та ст. 8 Закону України "Про авторське право і суміжні права".

Перераховані ознаки можна класифікувати на основні і додаткові умови правової охорони творів науки, літератури і мистецтва. Основні умови правової охорони включають ознаку творчого характеру твору й ознаку його вираження в об'єктивній формі, а додаткові умови правової охорони — ознаку змісту твору, ознаку завершеності твору й ознаку його оприлюднення. Відповідно до основних умов права охорони поширюється на твір, який створений інтелектуальною, творчою діяльністю і виражений в будь-якій об'єктивній формі. Якщо твір задовольняє цю умову, то додаткові умови розширюють обсяг правової охорони твору незалежно від його призначення, жанру, обсягу, мети, а

також від способу його оприлюднення. Необхідно підкреслити, що основні умови є необхідними і достатніми для правової охорони твору, а додаткові умови правової охорони твору є факультативними, оскільки істотно збільшують кількість творів, що підлягають правовій охороні. Таким чином, твір може бути об'єктом правової охорони, якщо він створений інтелектуальною, творчою діяльністю й виражений в об'єктивній формі. Ці основні умови правової охорони не залежать від змісту й способу оприлюднення твору. Саме цими умовами і виражений основний принцип правової охорони твору, відповідно до якого авторське право на твір виникає з моменту його створення [3].

Незважаючи на простоту й очевидність сформульованих ознак правової охорони творів науки, літератури і мистецтва, практика вимагає їх коментування.

По-перше, правова охорона поширюється на твори, створені інтелектуальною, творчою діяльністю одного чи декількох авторів. Поняття творчості не визначається в законодавстві, оскільки творчість — це загальнолюдська категорія. В результаті інтелектуальної, творчої діяльності створюється все якісно нове, неповторне, унікальне й оригінальне, у тому числі, твори науки, літератури і мистецтва, які, зазвичай, стають об'єктами правової охорони. Творчий характер твору характеризується його оригінальністю чи новизною, при цьому новизна й оригінальність можуть виявлятися як у змісті твору, так і в його формі.

По-друге, проблема вираження твору в об'єктивній формі не настільки очевидна, як може здаватися на перший погляд. Необхідно



розмежувати об'єктивність твору й об'єктивну форму вираження твору. Об'єктивність твору означає його дійсне, безумовне існування поза і незалежно від свідомості людини. При цьому не важливо, у якій формі й у якому вигляді виражений твір. Він може бути записаним на папері чи на іншому матеріальному носії. Якщо ж твір знаходиться в душі і серці автора, то його не можна визнати об'єктивно вираженим, оскільки доступ до створеного чи створюваного твору чи його сприйняття має лише автор. Для того щоб твір був доступним іншим людям без посередництва автора, він повинен бути виражений в такій об'єктивній формі, що може сприйматися людськими почуттями, тобто за допомогою зору і слуху, а за відсутності зору — за допомогою дотику (твори, створені спеціальними способами, для сліпих). До того ж твір може бути виражений або в статичній матеріальній формі, втілений, наприклад, у вигляді його оригіналу, копії чи екземпляру, або в динамічній виконавській формі, втілений, наприклад, у виконанні твору у визначеному місці, просторі і часі. Треба мати на увазі, що динамічна форма об'єктивна тільки під час її вираження, наприклад, за допомогою виконання, постановки, передачі по радіо чи телебаченню і т.п. Якщо така дія не була зафіксована на матеріальному носії, то після завершення дії така динамічна форма об'єктивно перестає існувати. Оскільки основним майновим правом автора є право на використання твору, для здійснення цього права автор повинний мати твір, виражений у матеріальній формі. Іншими словами, правова охорона може бути забезпечена, якщо твір виражений у

будь-якій матеріальній формі, що допускає його використання. Наприклад, твір літератури, як правило, записується на паперовому носії за допомогою тієї чи іншої системи письменності рукописним, машинописним чи комп'ютерним способом. Музичний твір може бути записаний на паперовому носії за допомогою нотного запису, а виконання такого твору — на магнітному чи оптичному носії з використанням аналогового чи цифрового запису. Скульптурний твір створюється із самого матеріального носія.

В той же час, слід зазначити, що ст. 433 ЦК України та ст. 8 Закону України "Про авторське право і суміжні права" встановлює обмеження сфери дії авторського права — авторське право не поширюється на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі. Хоча подібне обмеження доцільно було б включити у ст. 434 ЦК України, яка саме й передбачає перелік об'єктів, на які не розповсюджується авторське право. Обмеження щодо правової охорони авторським правом закріплені також і на міжнародному рівні. Так, в Угоді ТРІПС встановлено, що правова охорона не поширюється на ідеї, процеси, методи чи функціонування, математичні концепції як такі (п. 2 ст. 9). Договір ВОІВ про авторське право (ст. 2) повторив цю ж норму Угоди ТРІПС. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів не містить спеціальних положень щодо правової охорони ідей, процесів, методів і концепцій. Однак вся історія Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, яка відбита в документах дипломатичних конференцій, показує, що вищезгадані норми завжди обговорю-



валися і малися на увазі, оскільки зазначена конвенція містить норми щодо правової охорони творів, а не ідей, які не є творами. Саме тому не існує розбіжностей між Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів й Угодою ТРІПС, а також Договором ВОІВ про авторське право щодо правової охорони ідей, процесів, методів і концепцій.

По-третє, незалежність правової охорони від жанру, обсягу, мети і призначення твору означає, що правова охорона не залежить від змісту твору. Отже, жодна фізична або юридична особа не має права не тільки перешкоджати набуттю правової охорони творів будь-якого змісту, але, навіть, мати сумніву у такій правовій охороні тільки на підставі змісту твору. Ніхто не має права вимагати, щоб твір був заборонений, вилучений, знищений, навіть, якщо його зміст суперечить інтересам таких осіб і груп, чи ідеологічним поглядам політичних партій і т.п. Іншими словами, ніяка цензура не може позбавити автора його авторських прав. У теперішній час неприпустимість цензури встановлена Конституцією України. Однак законодавство будь-якої країни, визначаючи заходи для припинення злочинів проти світу, безпеки, у тому числі інформаційної, проти конституційних прав людини, її честі і гідності, вводить тим самим деяке обмеження щодо змісту творів науки, літератури і мистецтва. Наприклад, неприпустима пропаганда війни, бандитизму, тероризму, геноциду, а також розпалення расової, національної або релігійної ворожнечі, порнографія, наклеп, заклики до зміни конституційного ладу, досягнення державної влади насиль-

ницькими методами, здійснення інших злочинів проти держави. У творах не повинна в тій чи іншій формі викладатися і повідомлятися інформація, що складає державну чи комерційну таємницю, чи інформація, що може бути використана на шкоду інтересам держави. Законодавство будь-якої держави встановлює деякі обмеження щодо змісту творів науки, літератури і мистецтва, однак це не можна вважати цензурою. Зі встановленням таких обмежень зберігається незалежність правової охорони твору від його змісту. Це означає, що правова охорона твору не залежить від його якості і може поширюватися, навіть, на твори, що лише мають відношення до науки, літератури і мистецтва. Прикладами таких творів є технічні посібники, промислові каталоги, патентна, креслярсько-конструкторська, нормативно-технічна документація, звітна науково-технічна документація з науково-дослідних, дослідно-конструкторських і дослідно-технологічних робіт, мапи, атласи тощо. Змістовний, якісний рівень твору може позначатися на попиті того чи іншого твору, хоча прямого зв'язку між попитом твору і його змістовним рівнем не існує. Успіх тих чи інших творів є індикатором духовного, інтелектуального й освітнього рівня суспільства і часто визначається, насамперед, пріоритетом тих чи інших цінностей у житті кожної людини. Важливо підкреслити, що у будь-якому творі відображені, викладені, виражені якісь ідеї, принципи, концепції, відкриття, методи, процеси чи міститься просто інформація. Однак незалежність правової охорони від змісту твору означає, що зміст, суть ідеї, думки й інформація, викладені в будь-якому



твори, не можуть набути правової охорони.

По-четверте, оприлюднення твору — це будь-яка дія, за допомогою якої твір стає доступним для загального ознайомлення. Основними формами оприлюднення твору є опублікування, публічне виконання, публічний показ, повідомлення для загального ознайомлення за допомогою радіомовлення чи телебачення, мережі Інтернет чи іншим способом. Однак жодна з цих дій не є необхідною для того, щоб правова охорона поширювалася на твір. Варто мати на увазі, що відмова від обов'язковості оприлюднення твору іноді істотно ускладнює охорону прав автора. Зустрічаються випадки, коли твір автора стає викраденим, запозиченим, а потім і оприлюдненим. Якщо автору стає відомо, що його твір оприлюднений без його згоди і не під його ім'ям, то за захистом свого авторського права він буде змушений звернутися до суду і представити докази свого авторства. Дуже часто такі докази можуть бути суб'єктивними і суд не зможе прийняти їх як допустимі й стане, таким чином, на сторону порушника закону, і не захистить права справжнього автора.

По-п'яте, положення про момент виникнення авторського права є найважливішою частиною будь-якого законодавства про авторське право. У цьому відношенні законодавство про авторське право (ст. 433 ЦК України, ст. 8 Закону України "Про авторське право і суміжні права") ґрунтується на принципі автоматичного набуття правової охорони чи принципі незалежності правової охорони твору, проголошеного Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів, від-

повідно до якого набуття авторського права на твір і його здійснення "не пов'язане з виконанням будь-яких формальностей" (п. 2 ст. 5). До того ж таке набуття авторського права на твір і його здійснення не залежать від існування правової охорони на цей твір в країні його походження. У законодавстві про авторське право визначається, що авторське право на твори науки, літератури і мистецтва виникає в силу факту їх створення, до того ж для виникнення і здійснення авторського права не потрібно дотримання яких-небудь формальностей. Тут дублюється основний принцип правової охорони, відповідно до якого авторське право на твір виникає з моменту його створення. Необхідно зазначити, що відсутність факультативних чи обов'язкових формальностей ускладнює охорону прав автора на твір. Незважаючи на негативне відношення романо-германської доктрини авторського права до обов'язкової чи факультативної реєстрації прав на твір, у випадку порушення авторських прав реєстрація прав на твір є одним із діючих засобів судового захисту прав автора. Реєстрація прав на твір дозволяє істотно скоротити судові витрати автора, забезпечити позитивний результат розгляду справи за умови можливого відшкодування витрат на адвоката, а також домогтися значного відшкодування збитків. Існують і інші позитивні прояви реєстрації прав на твори, що особливо важливо в умовах глобальної цифрової інфраструктури. На відміну від Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів Всесвітня конвенція про авторське право дозволяє кожній державі "вимагати дотримання формальностей чи інших



умов для набуття і здійснення авторського права на твори, вперше опубліковані на його території, чи на твори його громадян, незалежно від місця їх опублікування". Єдина можливість задовольнити вимоги Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів і Всесвітньої конвенції про авторське право — це визнати принцип незалежності правової охорони творів від виконання яких-небудь формальностей. У деяких країнах, що використовують у своїх законах англо-американську доктрину авторського права, на відміну від континентальної системи права, до якої належить й Україна, до сформульованих вище ознак щодо набуття правової охорони на твори додається вимога

виконання формальностей, тобто необхідності здійснення деяких формальностей (реєстрації прав на твір, депонування твору, нотаріального посвідчення твору). Реєстрація прав на твір і депонування творів використовувалася ще до Статуту Анни 1709 року. Після приєднання до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів США встановили факультативну реєстрацію прав на твори. Іншими словами і в США дотримання формальностей не обов'язково де діють сформульовані вище чотири ознаки правової охорони творів [4]. ♦

Література:

1. Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В.. *Право інтелектуальної власності: Навч. посібник*. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — С. 145;
2. Сударков С.А.. *Основы авторського права*. — Мн.: Амалфея, 2000. — С. 102 — 103;
3. Сударков С.А.. *Основы авторського права*. — Мн.: Амалфея, 2000. — С. 103 — 104;
4. Сударков С.А.. *Основы авторського права*. — Мн.: Амалфея, 2000. — С. 104 — 109.

ЦІКАВО ЗНАТИ

ФАНТИК ТА ЦУКЕРКА ІДЕАЛЬНА ПАРА

Серед відомих винаходів Томаса Едісона, варто згадати, що саме він у 1872 році придумав парафінований папір, що слугував першою обгорткою для цукерок.

За матеріалами: <http://www.koryazhma.ru/>



ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ТВІР” З ПОЗИЦІЇ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Максим Мельников,
*завідувач сектором авторського права НДІ
інтелектуальної власності АПРН України*

Починаючи дослідження проблеми твору, як такого, з позиції авторського права, та пов'язаної з ним проблеми творчості, цивіліст опиняється в стані, в якому знаходиться дослідник-криміналіст, який оперує, наприклад, такими визначеннями, як "тілесне ушкодження", "провина", "дієздатність" тощо.

Наука кримінального права розробляє зазначені визначення, спираючись на психологію, психіатрію, анатомію та інші спеціальні науки. Так саме і цивіліст, який бажає дослідити проблему творчості, проблему твору, змушений звертатися до тих спеціальних наук, які вивчають такі явища: теорії пізнання, теорії літератури та мистецтва, психології, мовознавства тощо.

В той же час згадані дослідження не повинні підміняти собою дослідження зі спеціальних наук, які вивчають результати самої творчості, так як вони полягають в асиміляції результатів досліджень із зазначених наук і в їх використанні в теорії цивільного права [1].

Проблема об'єктів авторського права має принципове значення під час вирішення великої групи спорів. Стосовно об'єктів авторського права виникає низка як загальних, так і окремих питань. Закон лише в за-

гальній формі визначає ознаки об'єктів авторського права, тобто умов, яким має відповідати твір для визнання його об'єктом авторського права. Однак чітка та визначена характеристика цих об'єктів не виключає спірних ситуацій, пов'язаних перш за все з тим, що твір складається з низки елементів, що є багатоаспектною категорією.

До об'єктів авторського права Закон відносить твори науки, літератури і мистецтва. Це означає, що вони, за змістом, можуть бути найрізноманітнішими. До їх кола належать не тільки твори мистецтва, але і твори науки, так само як і техніки, до того ж незалежно від виду, об'єктивної форми вираження (літературної, зображувальної). Закон відносить до об'єктів авторського права твір, як такий, надаючи йому чіткого визначення.

Стаття 8 Закону України "Про авторське право і суміжні права" (далі — Закон) містить широке коло об'єктів авторського права. Однак основне призначення закріпленого у Законі переліку творів, що охороняються, полягає не в тому, щоб надати їх ідеальну класифікацію, а в тому, щоб надати, у відносно упорядкованому вигляді, їх найбільш узагальнені види.



Інакше кажучи, значення закріпленого Законом переліку об'єктів авторського права полягає в тому, щоб показати, в яких найбільш поширених формах можуть бути виражені твори, назвати їх можливі види і, тим самим, виключити спори відносно охороноспроможності більшості з них.

Також Закон містить визначення певних категорій творів, а саме:

"... службовий твір — твір, створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання чи трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем;

...твір архітектури — твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо);

твір образотворчого мистецтва — скульптура, картина, малюнок, гравюра, літографія, твір художнього (у тому числі сценічного) дизайну тощо;

твір ужиткового мистецтва — твір мистецтва, в тому числі твір художнього промислу, створений ручним або промисловим способом для користування у побуті або перенесений на предмети такого користування".

Але в Законі відсутнє тлумачення поняття твору як такого, тобто немає узагальненого визначення. В той же час така норма в деяких країнах світу існує. Так, наприклад, в Статті 2 Закону Чеської Республіки "Про авторське право і суміжні права та внесення змін до деяких законів" чітко визначено:

"...Об'єктом авторського права є літературний твір чи інший твір мистецтва або науковий твір, які є

єдиним результатом творчої діяльності автора і виражені в будь-якій об'єктивній формі, включаючи електронну форму, постійний чи тимчасовий, незважаючи на об'єм, ціль та значення (далі — твір)"

Серед усіх існуючих визначень твору, запропонованих науковцями СРСР, найбільш поширене та вдале те, яке сформульоване В.І. Серебровським: *"Твір — це сукупність ідей, думок і образів, які здобули в результаті творчої діяльності автора своє вираження в доступній для сприйняття людськими почуттями конкретній формі, за якою є можливість відтворення"* [2].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови міститься таке визначення твору: *"Твір, твору. Те, що зроблене, створене, ким-небудь і реально існує в тій чи іншій формі; виріб, витвір... Продукт творчої діяльності людини... Наслідок літературної, наукової, музичної творчості людини"* [3].

Наведемо приклад визначення поняття "твір", запропоноване знайомим науковцем, професором Делію Ліпник: *"Під твором в авторському праві розуміється такий прояв інтелекту особистості, де знаходить розвиток думка, яка втілена в доступну для сприйняття форму, має достатню оригінальність та піддається відтворенню, співіценню для загального відома та переробленню"* [4].

Виходячи з наведених прикладів та визначення поняття "автор", Ст. 1 та п. 3 Ст. 8 Закону: *"...автор — фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір;*

... передбачена цим Законом правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії,



принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть, якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі", можна зробити висновок, що основними критеріями визначення твору є насамперед результат творчої праці і об'єктивна форма вираження. Як наслідок, автор вносить пропозицію ввести у Ст. 1 Закону визначення поняття "твір" у наступній редакції:

"Твір — результат творчої праці автора, втілений в будь-якій

об'єктивній формі, придатній для відтворення".

Зазначена пропозиція дасть можливість чіткого визначення критеріїв, яким має відповідати твір, узагальнення їх, та унеможливлення надання правової охорони тим об'єктам, які не відповідають цим критеріям. А це, в свою чергу, значно спростить процедуру доведення, наприклад, під час захисту прав автора. ◆

Література:

1. Ионас В.Я.. Произведения творчества в гражданском праве. — М.: Юридическая литература, 1972. — 168 с.
2. А.П. Сергеев. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. Учебник. Издание второе, переработанное и дополненное. — М.: ПБОЮЛ Гриженко Е.М., 2001. — 752с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2004. — 1440 с.
4. Авторское право и смежные права / Пер. с фр.; предисловие М. Федотова. — М.: Ладомир; Издательство ЮНЕСКО, 2002. — 788 с.

ЦІКАВО ЗНАТИ

Я НЕ ЛИСИЙ, А НОВИЙ ТОВАРНИЙ ЗНАК

Досить незвичний спосіб привернути увагу до своєї продукції знайшов володар однієї румунської пекарні з містечка Сібіу. Василій Пресекакан запропонував своїм працівникам побритися наголо за власним прикладом. За його словами виробництво продукції стане гігієнічним, до того ж схожість між лисими головами і хлібом, який вони випікають просто кидається у вічі.

Таким чином імідж свого хазяїна підтримали 60 працівників пекарні і не тільки чоловіки, а також і жінки, які теж взяли участь в такій радикальній акції.

За матеріалами: <http://www.rokf.ru>



АВТОРСЬКЕ ПРАВО НА ІНТЕРВ'Ю ТА ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Сергій Бутнік-Сіверський,
*студент п'ятого курсу юридичного факультету
міжгалузевого інституту управління, бакалавр права*

Проаналізовано авторсько-правову охорону інтерв'ю в Україні. Надамо конкретні пропозиції щодо її вдосконалення.

Ключові слова: інтерв'ю, авторсько-правова охорона інтерв'ю, співавторство, опублікування інтерв'ю, винагорода за використання інтерв'ю.

I. Вступ. В умовах розвитку засобів масової інформації найбільш поширеною стала форма спілкування у вигляді інтерв'ю. Сьогодні суспільні відносини, пов'язані зі створенням і використанням інтерв'ю, ще недостатньо врегульовані законодавством України. Тому набувають актуальності дослідження щодо вдосконалення їх правової регламентації.

II. Постановка завдання. Метою цієї статті є аналіз авторсько-правової охорони інтерв'ю в Україні і внесення пропозицій щодо її вдосконалення.

III. Результати. Інтерв'ю (англ. *interview*, букв. — зустріч, бесіда) — це жанр публіцистики, розмова журналіста з політичним, громадським або іншим діячем з актуальних питань [1]. Крім того, така розмова

призначена для опублікування в пресі, передачі по радіо або телебаченню. В словнику-довіднику інтелектуальної власності зазначається, що це певна форма творчої співпраці журналіста з людиною (чи групою осіб).

Існують такі види інтерв'ю:

- інтерв'ю-монолог (суцільна розповідь особи у відповідь на запитання, запропоноване журналістом),
- інтерв'ю-повідомлення (лаконічний виклад бесіди кореспондента з компетентною людиною),
- інтерв'ю-зарисовка (крім змісту бесіди, передбачається також розкриття обставин, за яких відбувається розмова),
- інтерв'ю-роздум (розгорнутий коментар до факту, події) [2].

Спробуємо охарактеризувати авторсько-правову охорону інтерв'ю в Україні.

В ч.3 ст.13 Закону України "Про авторське право і суміжні права" [3] (далі — Закон) зазначається, що авторське право на інтерв'ю є співавторством. Співавторами інтерв'ю є особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла. На підставі цього можна зробити висновок, що інтерв'ю є об'єктом авторського права. Однак в переліку об'єктів авторсько-



го права про інтерв'ю не згадується (ст.8 Закону). Це пояснюється тим, що зазначений перелік не є вичерпним, а має лише орієнтовний характер. Якщо певний творчий результат не підпадає хоча би під один із зазначених у Законі вид творів, але відповідає всім критеріям охороноспроможності, він визнається твором і користується правовою охороною на загальних підставах [4]. Очевидно законодавець відніс до цієї категорії творів і інтерв'ю. Таким чином, якщо інтерв'ю не буде відповідати критеріям охороноспроможності, то воно не буде охоронятися авторським правом. До критеріїв охороноспроможності відносять: творчий характер і вираження в будь-якій об'єктивній формі [5]. Творчий характер означає, що інтерв'ю повинно полягати не в простому з'ясуванні якихось відомостей, а в живому спілкуванні з людьми, що дає змогу довідатися про їхні думки, оцінки тих чи інших подій, причини вчинків тощо. Інтерв'ю не повинне зводитись до механічного відтворення відповідей на довільно поставлені запитання [4]. Вираження в об'єктивній формі означає, що інтерв'ю повинно бути таким, щоб його можна було відтворити, сприйняти. Форма може бути різною: запис на плівці, компакт-дису, на паперовому носії тощо.

Поняття терміну "інтерв'ю" Закон не розкриває, хоча, як було зазначено вище, в ст.13 Закону про інтерв'ю згадується. На нашу думку, така відсутність визначення терміну є недоліком законодавства України. Не кожне інтерв'ю є об'єктом авторського права, а лише те, що має творчий характер і вираження в об'єктивній формі. Останнім критерієм охороноспроможності во-

лодіє практично кожне інтерв'ю, а от творчим характером — не завжди. Тому саме на ньому потрібно акцентувати увагу під час запровадження такого терміну в Законі.

Необхідно звернути увагу також на те, що авторсько-правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть, якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі. На думку Л. Глухівського, з цього випливає, що закон про авторське право не захищає суті розмови та ідей, зафіксованих у запитаннях і відповідях інтерв'ю, але він захищає форму висловлення запитань і відповідей, тобто конкретні слова і їх послідовність. Варто також мати на увазі, що закон не вважає об'єктом авторського права повідомлення про новини дня, або поточні події, що мають характер звичайної пресінформації. Отже, якщо інтерв'ю побудоване лише на такій тематиці, то воно не буде підлягати авторсько-правовій охороні [6]. Наприклад, якщо в інтерв'ю, яке дав депутат стосовно щойно прийнятого законодавчого акту, висвітлюються новини дня, то на таке інтерв'ю авторське право не поширюється. Однак, на нашу думку, *якщо в інтерв'ю присутні певні розмірковування депутата щодо можливих наслідків прийняття цього акту, його впливу на ті чи інші суспільні відносини в майбутньому тощо, то таке інтерв'ю буде мати вже творчий характер і охоронятися авторським правом на загальних підставах.*

На наш погляд, інтерв'ю не може бути створене одним автором, обов'язково повинно мати місце співав-



торство. Співавторство — це авторське право двох або більше осіб, спільною творчою працею яких створено твір [7]. Воно належить співавторам спільно, незалежно від того, становить такий твір одне нерозривне ціле чи складається з частин, кожна з яких має самостійне значення. В цивільно-правовій теорії співавторство поділяється на два види: нероздільне співавторство — коли твір являє собою єдине нерозривне ціле, частини якого не мають самостійного значення, і роздільне співавторство — коли твір є єдиним, але складається з частин, які мають самостійне значення, і при цьому відомо, ким з авторів створено ту чи іншу частину [8]. С. Слободян зазначає, що оскільки в інтерв'ю чітко визначаються творчі внески обох осіб: яка бере інтерв'ю і яка його дає, то співавторство на інтерв'ю слід вважати роздільним [9]. На наш погляд, така думка є спірною, тому що інтерв'ю є одним нерозривним цілим. Запитання і відповіді, що містяться в ньому, не мають самостійного значення, їх неможливо використовувати окремо, тому що вони обумовлюють одне одного, знаходяться в тісному зв'язку та пов'язані в часі.

Розмежування роздільного і нероздільного співавторства має велике практичне значення. Визнання співавторства нероздільним означає, що авторські права як на твір у цілому, так і на будь-яку його частину здійснюються авторами спільно. У кожного з авторів немає в цьому випадку самостійного об'єкта авторських прав, правами на який би він міг розпорядитися на власний розсуд [8]. Відповідно до ч.1 ст.13 Закону, якщо твір, створений у співавторстві, утворює одне нероз-

ривне ціле, то жоден із співавторів не може без достатніх підстав відмовити іншим у дозволі на опублікування, інше використання або зміну твору. Отже, виходячи з положення цієї статті, право на опублікування інтерв'ю має не лише особа, яка його взяла, а й особа, яка дала інтерв'ю. Тобто, якщо, наприклад, інтерв'юер після проведення інтерв'ю вирішив його не опубліковувати, то особа, яка його дала, виходить, буде мати право опублікувати його самостійно, що, на наш погляд, є абсурдним і практично неможливим.

Щодо права інтерв'юера на опублікування інтерв'ю, то воно обмежується ч.3 ст.13 Закону, в якій зазначається, що опублікування запису інтерв'ю допускається лише за згодою особи, яка його дала. Цим законодавець посилює захищеність осіб, які дають інтерв'ю. Постає питання в якій формі має бути виражена ця згода. Згідно зі ст.33 Закону, договори про передачу прав на використання творів укладаються у письмовій формі. В усній формі може укладатися договір про використання (опублікування) твору в періодичних виданнях (газетах, журналах тощо). Однак, хоча закон дозволяє застосовувати усну форму договору, на нашу думку, надійніше буде укладати такий договір саме у письмовій формі. Адже у разі виникнення спору і вирішення його в судовому порядку, договір буде підтвердженням згоди на опублікування інтерв'ю і може бути письмовим доказом у справі.

На інтерв'ю, які беруть радіожурналісти і тележурналісти, також поширюються норми закону щодо авторського права на інтерв'ю. Однак, якщо радіо- чи телеінтерв'ю відбувається у прямому ефірі, то момент



створення інтерв'ю і момент його оприлюднення у часі збігаються. Тому якщо особа, яка дає інтерв'ю, погоджується з тим, що інтерв'ю буде проведено в прямому ефірі, то, на нашу думку, можна вважати, що ця особа дає згоду на його оприлюднення.

На особу, яка дала інтерв'ю, поширюються всі особисті немайнові і майнові права автора, передбачені Законом. У тому випадку, коли особа, яка дала інтерв'ю, дозволила його опублікування, тобто передала своє майнове право іншій особі, за нею все одно залишаються всі особисті немайнові права, зокрема, право на визнання свого авторства, шляхом зазначення свого імені на творі, право вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, або будь-якому іншому зазіханню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора. Особа, яка дає інтерв'ю, має право також заборонити згадування свого імені, наприклад, якщо вона є потерпілою під час вчинення злочину, який обговорюється в інтерв'ю, або в її відповідях має місце певна конфіденційна інформація або в інших випадках, якщо особа бажає залишитись анонімом.

Одним із майнових прав автора є право на виплату винагороди за будь-яке використання твору. Згідно з ч.4 ст.13 Закону, винагорода за використання твору належить співавторам у рівних частках, якщо в угоді між ними не передбачається інше. Однак, особа, яка бере інтерв'ю, найчастіше працює в певній організації за трудовим договором (контрактом) або за цивільно-правовим договором. Отже, в такому випадку буде мати місце авторське

право на службовий твір. Згідно зі ст.16 Закону, виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено договором між автором і роботодавцем. За створення і використання службового твору автору належить авторська винагорода, розмір та порядок виплати якої встановлюється договором між автором і роботодавцем. Таким чином, враховуючи те, що винагорода за використання твору належить співавторам у рівних частках, особа, яка дала інтерв'ю, буде мати право на отримання половини винагороди виплаченої журналістові роботодавцем. На наш погляд, це не зовсім справедливо, тому що журналіст просто виконує свою роботу, за яку має отримувати належну плату. Виплатою ж гонорару особі, яка дала інтерв'ю, на нашу думку, має займатися безпосередньо та організація, в якій журналіст працює. А для цього організація має укласти договір з особою, яка дала інтерв'ю.

IV. Висновки.

1. З метою впорядкування суспільних відносин, які виникають під час створення і використання такого об'єкта авторського права як інтерв'ю, пропонуємо статтю 1 Закону України "Про авторське право і суміжні права", в якій визначаються терміни, що вживаються в законі, доповнити наступним абзацом: "інтерв'ю — призначена для оприлюднення розмова, що має характер творчої співпраці осіб, які беруть в ній участь. Ними є особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла".
2. У разі якщо особа, яка буде давати інтерв'ю, претендує на ви-



нагороду, то їй потрібно завчасно укласти договір з організацією, в якій працює особа, яка буде брати інтерв'ю. В договорі — передбачити розмір авторської винагороди. Інакше отрима-

ти її в майбутньому без укладення угоди з організацією буде проблематично. ♦

Література:

1. *Словник іншомовних слів / за ред. Мельничука О.С. — К.: Головна редакція УРЕ, 1974 р. — с. 288.*
2. *Інтелектуальна власність: словник-довідник / За заг. ред. О.Д. Святоцького. — Том 1. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2000.— с. 107.*
3. *Відомості Верховної Ради, 2001. — № 43. — ст. 214.*
4. *Охорона інтелектуальної власності в Україні / Довгий С.О., Жаров В.О., Зайчук В.О. та ін. — К.: Форум, 2002. — с. 41 — 42.*
5. *Право інтелектуальної власності / За ред. О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. — К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2002. — с. 130.*
6. *Глухівський Л.. Співавторство і авторське право на інтерв'ю // Інтелектуальна власність, 2002. — №2 — 3. — с. 19.*
7. *Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — Том 5. — К.: "Укр. енцикл.", 2003 р. — с. 586.*
8. *Охорона інтелектуальної власності в Україні / Довгий С.О., Жаров В.О., Зайчук В.О. та ін. — К., 2002. — с. 56.*
9. *Слободян С.. Інтерв'ю як об'єкт авторського права // Інтелектуальна власність, 2006.— №3. — с. 17.*

ЦІКАВО ЗНАТИ

СМАЧНИЙ ЗАПАХ РЕКЛАМИ

Досить незвичний рекламний щит з'явився в Сан-Франциско з рекламою продукції, що виготовляє California Milk Processor Board. Звичайний плакат з написом "Отримав молоко?", розташований на автобусній зупинці, видається не зовсім такий простий. "Немає нічого кращого ніж склянка холодного молока з тільки що випеченим святковим печивом", - пояснює смисл нового плакату. Справа в тому, що будь-який перехожий, який опиняється поблизу цього щита, відчуває запах шоколадного печива. Цей запах генерується завдяки спеціальним смужкам, створеними нью-йоркською компанією Arcade Marketing.

За матеріалами: <http://www.Membrana.ru/>



ПРАВО СЛІДУВАННЯ І ПРАВО ПОПЕРЕДНЬОГО КОРИСТУВАЧА: ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ТА МІСЦЕ В СИСТЕМІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПРАВ

Іларіон Томаров,
*викладач кафедри цивільних і кримінально-правових
дисциплін УАЗТ, юрист ТОВ "ЮРЛЕКС", магістр права*

Постановка проблеми.

Інтелектуальний продукт, який охороняється інтелектуальним правом, є об'єктом цивільних прав *sui generis*: він найбільш повно відображає особистість свого автора. Автор "живе" і втілюється в своєму творі. Крім того, інтелектуальне право не обмежується гарантіями творцю можливості отримання економічного зиску від використання твору. Воно також охороняє його інтелектуальний і персональний зв'язок із твором і його використанням. Це є причиною, через яку тепер практично всі міжнародні теорії єдині в тому, що правомочності, які виходять із інтелектуальних прав мають подвійний характер [1].

Інтелектуальні права містять виключні правомочності, які з одного боку, мають особистісний характер і утворюють особисте немайнове право, дозволяючи зберегти особистість автора в тому виді, в якому вона виявилась в його творі, а з іншого боку, правомочності майнового характеру, які дозволяють автору здійснювати економічну експлуатацію, використання свого твору або, що звичніше, давати дозвіл робити це третім особам, отримуючи за це грошову винагороду.

Різні погляди на природу прав на результати інтелектуальної діяль-

ності призвели до того, що в теорії відбувся поділ на дві значні групи: дуалістична теорія, представники якої поділяють сукупність інтелектуальних прав на дві категорії — особисті (моральні) права та майнові права, — вважаючи, що їх не слід змішувати незважаючи на їх взаємозалежність, і теорія моністів, які вважають, що цей поділ є штучним і безпідставним, оскільки права, які визнаються за творцем, слід розуміти як два аспекти єдиного і цілісного інтелектуального права.

За умови дуалістичного тлумачення мова йде про дві категорії прав, з різною юридичною долею. Виключні права виступають як незалежні, а їхня правова регламентація очевидно відрізняється: до майнових прав застосовуються принципи відчужуваності і вони обмежені в часі, а особисті немайнові права, навпаки, підкоряються принципам невідчужуваності і безстроковості.

Наукова проблема полягає в тому, що не всі інтелектуальні права можна однозначно віднести до групи особистих немайнових або виключних прав. Так, аналізуючи правову природу права на оприлюднення твору і право на подання заявки на реєстрацію промислової пропозиції,



які маючи особистий характер і майновий зміст, ми запропонували віднести до нової групи в системі інтелектуальних прав — *особистих майнових прав* [2]. Так само неоднозначні риси притаманні правуслідування і праву попереднього користувача.

Теоретичною основою цього дослідження стали праці дореволюційного цивіліста О.О. Піленко, радянських вчених Е.П. Гаврилова, О.С. Іоффе, дослідження сучасних вітчизняних та російських вчених А.Антонової, І.А. Близнеця, В.В. Бріксова, В.С. Дроб'язко, А.Єрьоміна, В.О. Калятіна, В.М. Крижної, О.М. Латієва, О.А. Підпригори, О.П. Сергєєва, а також іноземних юристів А. Дітца, Д. Ліпцик, Д. Порраса.

Метою статті є аналіз юридичної природи і характерних рис праваслідування і права попереднього користувача, особливостей виникнення і реалізації та їх місця в системі інтелектуальних прав (особисті чи майнові).

Виклад основного матеріалу. **Правослідування** (від франц. *droit de suite*) було встановлено французьким законодавством у 1920 р. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів у ст. 14^{ter} надає цьому праву ознаку невідчужуваності, хоча і визнає, що це право передається *mortis causa*, але автор не користується цим правом як *jure conventionis* — його визнання базується на взаємності.

Правослідування (право перепродажу, *resale right*, право часткової участі) є правом автора твору образотворчого мистецтва, а у випадку його смерті — спадкоємців одержувати п'ять відсотків від ціни кожного наступного продажу твору, що йде за першим продажем, здійсне-

ним автором твору (ст. 27 Закону України "Про авторське право та суміжні права", далі — Авторський закон).

Підставами виникнення праваслідування слід вважати наявність факту створення оригіналу або авторської копії твору образотворчого мистецтва та здійснення перепродажу цього оригіналу або копії відповідними організаціями (публічність продажу — на аукціоні).

Ознаками праваслідування є:

- приналежність автору твору образотворчого мистецтва;
- це право стосується лише публічного перепродажу твору;
- невідчужуваність (не може бути передане за договором);
- строковість (діє весь строк дії виключних прав автора);
- майновий характер (право на отримання частини суми одержаної від публічного перепродажу).

Зазначені ознаки дають підстави для неоднозначного розуміння юридичної природи праваслідування. По-перше, невідчужуваність є істотною ознакою особистих немайнових прав автора (ч. 2 ст. 14 Авторського закону), але перелік таких прав у ст. 14 є вичерпним і охороняються вони, відповідно до ч. 10 ст. 28 Закону, безстроково. По-друге, все ж таки це право може переходити у порядку спадкового правонаступництва — *mortis causa*. Така обставина дозволяє говорити про *алиментарний характер* праваслідування: нерідко кошти від перепродажу є єдиним джерелом доходу авторів творів образотворчого мистецтва і членів їх сімей, тому закон передбачає перехід до цих осіб права користуватись доходами [3]. По-третє, сутність цього права безперечно — майнова, адже воно ніби рівноцінне



прибутку, який автори музичних або літературних творів отримують за кожне відтворення їхніх творів [4].

Немає єдиного погляду з приводу того, чи це право є окремою правомочністю зі складу виключного права на твір чи мова йде про "право на винагороду", завданням якого є компенсація несправедливості відносно автора шляхом забезпечення права на отримання винагороди, виплачуваної з прибутку від економічного використання його твору, реалізованого поза межами його абсолютного права на використання твору. Такий підхід, зокрема, має місце в законах про охорону авторських прав Германії (ст. 26) та Іспанії (ст. 24).

На думку А. Дельгадо Порраса щодо іспанської моделі регламентації права слідування, то "мова йде не безпосередньо про твір, а про матеріальну власність (унікальний екземпляр), частиною якого він є, в тому плані, що відправною точкою для пасивного суб'єкта цього права (який пов'язаний з автором зобов'язанням *propter rem*) є придбання екземпляру, внесеного в обіг в результаті операції продажу, а не чие-небудь право на використання твору" [5]. Ми підтримуємо таку позицію, оскільки, дійсно через особливості втілення в об'єктивній формі такого інтелектуального продукту як картина чи скульптура (неможливість копіювання без витрат на створення), після продажу такого об'єкту здійснення автором права використання значно утруднюється.

Стосовно переходу права слідування *mortis causa*, то воно не визнається в Германії, Чилі, Угорщині,

Італії і колишній Чехословаччині, тому припиняється зі смертю автора. З метою уніфікації правової охорони авторських прав на теренах Європейських співтовариств була прийнята Директива Європейського союзу 2001/84/ЄС від 27 вересня 2001 р. про право авторів на винагороду під час перепродажу оригінальних творів мистецтва¹ (далі — Директива) і є компромісом для тих країн, які не передбачили в національному законодавстві права слідування [6].

Проблемним є визначення об'єкта права слідування — згідно ст. 448 Цивільного кодексу України (далі — ЦК) ним є оригінал художнього твору чи оригінал рукопису літературного твору, а виходячи з системного тлумачення ст. 433 ЦК — це всі об'єкти авторського права, тому таке визначення видається вкрай невдалим. Прийнятним є формулювання Авторського закону, де йдеться про "твори образотворчого мистецтва" під якими звичайно розуміють твори графічного і пластичного мистецтва [7]. Логічніше віднести до них твори живопису, скульптури та графіки — оригінали та авторські копії, які охороняються як самостійні об'єкти, що і зроблено у ст. 2 Директиви. Окрім цього ми не згодні з розповсюдженням права слідування на рукописи письменників і погоджуємося з віднесенням оригіналів фотографічних творів до кола об'єктів права слідування [8].

Істотною особливістю права слідування як прояву абсолютного характеру інтелектуального правовідношення є умовність [9]: воно діє лише в тих випадках, коли протя-

¹ Directive 2001/84/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the resale right for the benefit of the author of original work of art // www.eblida.org/ecup/lex.



гом строку виключного права відбувається зміна власника матеріально-го об'єкту, в якому втілено твір. З настанням умови, тобто обставини, щодо якої невідомо, настане вона чи ні², з сукупності всіх "третьох" осіб виокремлюється одна особа — новий власник, так відбувається конкретизація зобов'язаного суб'єкта — продавця твору образотворчого мистецтва. Таким чином, з абсолютного правовідношення із отримання частки від продажу, воно перетворюється на відносне.

На думку Е.П. Гаврилова, право слідування є наслідком реалізації права на розповсюдження, коли об'єктом розповсюдження є не розмножені копії твору, а власне його оригінал [10]. Отже, право слідування, посилення на яке зроблене у ч. 7 ст. 15 Авторського закону стосовно принципу вичерпання прав, на нашу думку, слід розуміти як *особисте виключне (майнове) право автора*.

Право попереднього користувача.

Своєрідною є юридична природа *права попереднього користувача* передбаченого як обмежене виключне право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки (ст. 470 ЦК), компоновання інтегральних мікросхем (ст. 480 ЦК) і торговельні марки (ст. 500 ЦК). Таке право полягає у тому, що будь-яка особа, яка до дати подання заявки на реєстрацію вищезазначеного об'єкта або, якщо було заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки *в інтересах своєї діяльності використала даний об'єкт в Україні або здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, має право на*

безоплатне продовження такого використання.

Вперше інститут попереднього користування було закріплено в німецькому (1891 р.) і австрійському (1897 р.) законодавстві [11]. В радянський період він розвивався не просто і починаючи з 1924 р. неодноразово модифікувався. Право попереднього користувача відоме законодавству багатьох країн і передбачене в ст. 4 Паризької конвенції про охорону промислової власності. Це право виникає за наявності наступних умов:

по-перше, треба щоб два автори добросовісно незалежно один від одного створили два однакові промислові рішення, торговельні марки;

по-друге, це рішення повинно використовуватись особою, яка претендує на право попереднього користувача, або особа повинна здійснити значну і серйозну підготовку для такого використання;

по-третє, територіальна умова, яка означає, що використання або приготування до використання відбулось на території України, тоді як ці ж дії, вчинені в іншій державі не можуть бути підставою для виникнення такого права; і

по-четверте, використання промислового рішення або приготування до його використання має бути здійснене до подання заявки на видачу патенту на тотожне науково-технічне досягнення іншою особою [12].

Право попереднього користувача виникає в силу факту такого використання. Суб'єкт цього права не отримує ніякого документа, що підтверджує його право. Незважаючи

² Визначення умови взято зі ст. 212 ЦК, яка хоча і стосується правочину з відкладальною обставиною, вважаємо, що таке розуміння можливо застосувати в нашому випадку



ЗАХИСТ ПРАВ

на однозначність такого положення, іноді судова практика йде іншим шляхом. Так, Вищий господарський суд України у постанові від 18 січня 2005 року № 39/161, після наведення положень законодавства України щодо виникнення права попереднього користувача, зазначив, що це право може виникнути на підставі договору, що видається нам неправильним з вищевикладених обставин.

Важливим є наголос на відмінностях ознак виникнення відносних патентних правовідносин. Вони можуть виникати 1) з урахуванням волі патентовласника і його згоди (більшість ліцензійних правовідносин, які будуть розглянуті в наступних підрозділах роботи) і 2) без його волі (або, навіть, всупереч його волі) і в незалежності від його згоди (правовідносини, щодо надання примусової ліцензії і право попереднього користувача).

Під час створення наукових понять важливо не лише дотриматися вимог, які ставляться до їх утворення, але і безпомилково визначити місце, що відводиться новому поняттю в понятійному апараті певної науки. Продовжуючи цей методологічний постулат, проф. О.С. Іоффе наголошує, що "навіть, не перевіряючи правильність поняття по суті, можна з впевненістю стверджувати його помилковість або неопрацьованість, як тільки з'ясується, що воно не має координаційних або субординаційних зв'язків з тими теоретичними і емпірично апробованими категоріями, до яких це поняття тяжіє за змістом" [13].

Спробуємо продемонструвати ці прямі та зворотні функціональні зв'язки на прикладі патентного права та права попереднього користувача. Через ознаки *похідності* та *вто-*

ринності відображається пряма залежність одних суб'єктивних прав від інших. В основі похідності є лінійна залежність. Наприклад, право власності однієї особи (першопочаткове право) замінюється правом власності іншої особи (похідне право). Вторинність відрізняється функціональною залежністю. На одну і ту саму річ поряд з правом власності (первинне право) може існувати обмежене речове право: сервітут, право застави або право господарського відання (вторинне право).

Право попереднього користувача не може виникнути саме по собі, а потребує сукупності юридичних фактів, один з яких — факт державної реєстрації об'єкта патентного права. Отже, має місце пряма функціональна залежність: якщо немає патентного права, тоді не може бути права попереднього користувача, але зворотної залежності не існує. Тому патентне право — первинне, а право попереднього користувача відносно нього — вторинне.

На відміну від вторинності (суміжної ознаки) *обтяжуваність* відображає зворотню функціональну залежність, адже право попереднього користувача суттєво обмежує межі здійснення патентовласника. Нерідко в літературі в якості прикладу обтяженості виключного права називають право ліцензіата. Це випадок, коли є кілька нерівних за силою суб'єктивних права (виключне інтелектуальне право патентовласника і зобов'язальне інтелектуальне право ліцензіата), об'єктом яких є один і той самий інтелектуальний продукт. У ситуації з правом попереднього користувача об'єктом є аналогічні результати [14].

Специфічними рисами права попереднього користувача є:



- безоплатний характер;
- неможливість заборонити третім особам використання тотожного рішення;
- не може відчужуватись чи передаватись ліцензії на використання зазначеного об'єкта;
- обсяг використання не може бути розширений порівняно з тим, який мав місце до подання заявки на цей самий об'єкт. Державний департамент інтелектуальної власності розробив проект Закону "Про охорону прав на торговельні марки, географічні позначення та комерційні найменування", ч. 1 ст. 27 якого, дублюючи ст. 500 ЦК, додає, що "право попереднього користувача обмежується обсягом, в якому здійснювалось або передбачалося використання торговельної марки на дату пріоритету заявки, а за відсутності цієї дати — на дату подання заявки".

Право попереднього користувача поширюється не лише на використання тотожного, але і схожого знаку — це підтверджує і судова практика. Так, Постановою від 1 лютого 2005 року Вищий господарський суд України визнав, що використанням знаку є також застосування схожої з таким знаком торговельної марки, посилаючись на п. 4 ст. 16 Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" (далі — Закон про знаки).

Звернемо увагу на різницю між терміном "право попереднього користування", який законодавець вживав раніше, і "право попереднього користувача", який вживається у ЦК — зміщено акцент на управлену особу. Зазначеним правом наділяється безпосередньо особа, яка здійснила використання чи підго-

товку, тому передбачено спеціальний спосіб переходу такого права. Право попереднього користувача може передаватись або переходити до іншої особи тільки разом із підприємством чи діловою практикою (ч. 2 ст. 500 ЦК).

Надання права попереднього користувача є характерним для патентного права і пояснюється можливістю паралельного винахідництва, тому є компромісом, оскільки у цьому випадку фактично відсутній критерій новизни пропозиції. Через те, що патентовласник не вправі забороняти попередньому користувачу використовувати винахід, відсутня потреба визнання охоронного документу недійсним. Інакша ситуація з торговельними марками: оскільки, сам факт використання позначення не спростовує новизни торговельної марки, то на цій підставі не можна визнати свідоцтво недійсним [15].

Слушно ставиться під сумнів умова підготовки до використання, адже для проведення дій, передбачених ч. 4 ст. 16 Закону про знаки, немає потреби у значній і серйозній підготовці, оскільки факт нанесення позначення на товар є використанням торговельної марки. Окрім того, через мізерні підготовчі дії досить важко встановити факт добросовісності попереднього використання торговельної марки [16].

Щодо об'єктів патентних прав існує реальна можливість встановити факт значної підготовки до використання (наприклад, створення дослідно-промислових зразків, придбання необхідного обладнання тощо). На наш погляд, це пов'язано з тим, що об'єкти патентних прав завжди є результатами творчої діяльності, на відміну від торговельних марок, створення яких часто не



вимагає творчих зусиль, а залучення в їх якості загальновідомих слів.

Цікавою є думка про наявність права післякористування, яке, наприклад, передбачене в Патентному законі Російської Федерації (п. 3 ст. 30.1). Мова йде про фактичне використання іншими особами позначення у проміжок між достроковим припиненням і відновленням виключних майнових прав на торговельну марку, якщо зазначені дії не вводять в оману споживачів [17].

Відсутність будь-якого правопосвідчуючого документа у попереднього користувача може стати причиною спорів щодо належної якості товарів та послуг, які надаються власником торговельної марки та попереднім користувачем. Можна за аналогією застосувати досвід зарубіжних країн, законодавством яких передбачено спеціальний механізм оформлення відносин особи, яка має право попереднього користування, з патентовласником. Це може виявитись у праві попереднього користувача вимагати від патентовласника видачі йому спеціального посвідчення (п. 4 § 23 Патентного

Закону Австрії), у видачі патентовласником такій особі простої ліцензії (п. 2 ст. 10 Закону про патенти на винаходи Бельгії) тощо. Про право попереднього користувача може робитись запис у відповідному реєстрі [18].

Висновки. Ми розглянули підходи до розуміння та проблеми правового регулювання права слідування, як елементу інтелектуальних прав автора та права попереднього користувача, як складової більшості промислових прав. Виходячи зі зроблених висновків, ми пропонуємо вважати ці права **особистими виключними інтелектуальними правами**.

Такий різновид інтелектуальних прав доцільно виокремити через їх особистий характер, з одного боку, і майновий зміст — з іншого. Саме через такий дуалізм юридична конструкція прав, обов'язків та юридичних фактів цих прав відрізняється від інтелектуальних особистих немайнових та виключних майнових прав. ♦

Література:

1. Дитц А. Пять столпов системы авторского права и угрожающая им опасность // ИС. Авторское право и смежные права, 2004. — № 11. — С. 33 — 45;
2. Томаров І.Є.. Особисті немайнові права на результати інтелектуальної діяльності // Зовнішня торгівля: економіка і право, 2006. — № 3. — С. 93.
3. Сергеев А.П.. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации: Учебник. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ТК Велби, Изд-во "Проспект", 2004. — С. 233.
4. Близнак І., Антонова А. Право следования: состояние и перспективы развития // ИС. Авторское право и смежные права, 2005. — № 3. — С. 5.
5. Цит. по: Липчик Д. Зазнач. праця. — С. 186 — 187.



6. Еремін А.. *Вопросы регулирования права следования в российском законодательстве и европейской директиве* // *ИС. Авторское право и смежные права*, 2003. — № 2. — С. 15 — 20.
7. *Право інтелектуальної власності: Академ. курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О.А. Підпризори, О.Д. Святоцького. — 2-ге вид., переробл. та доповн. — К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2004. — С. 146.*
8. Еремін А.. *Зазнач. праця.* — С. 16.
9. Латыев А.Н.. *Право следования в российском гражданском праве: <http://www.yurclub.ru/docs/civil/article63.html>*
10. Гаврилов Э.П.. *Советское авторское право. Основные положения. Тенденции развития. Изд-во Наука. М., 1984. — С. 155.*
11. Пиленко А.А.. *Право изобретателя.* — М.: "Статут", 2001. — С. 68.
12. *Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / За відповід. ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — Т. I. — С. 776.*
13. Иоффе О.С.. *Логические пределы понятий юридического лица, оперативно-управления, хозяйственного обязательства* // *Цивилистические исследования. Вып. 1: Сборник научных трудов памяти профессора И.В. Федорова / Под ред. Б.Л. Хаскельберга, Д.О. Тузова. М.: "Статут", 2004. — С. 38 — 39.*
14. Брикс В.В.. *Соотношение патентного права и права преждепользования* // *Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации.* — 2005. — № 6. — С. 176 — 177.
15. Крижна В.. *Право преждепользования в патентном праве Украины* // *Предпринимательство, хозяйство и право, 1999. — № 2. — С. 37 — 39.*
16. Крижна В.М.. *Право попереднього користувача на торговельну марку за законодавством України* // *Вісник господарського судочинства, 2004. — № 3. — С. 222 — 223.*
17. Крижна В.М.. *Зазнач. праця.* — С. 224.
18. Калятин В.О.. *Интеллектуальная собственность (исключительные права): Учебник.* — М.: Норма — Инфра-М, 2000. — С. 261.



К ВОПРОСУ ОБ ИСТОРИИ УКРАИНСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О ТОВАРНЫХ ЗНАКАХ¹

Владимир Рыбин,
*аспирант Российского государственного гуманитарного
университета (г.Москва)*

Появление на какой-либо территории самостоятельного законодательства в мировой истории обычно символизирует начало формирования самостоятельности и государственности. Поэтому не может не привлекать внимания активная законодательная деятельность на территории Украины, начавшаяся в конце первой четверти XIX века.

Одним из нормативных актов, принятых в этот период Украиной стало Постановление Совета Народных Комиссаров УССР о товарных знаках (далее Постановление), подписанное в Харькове 3 марта 1922 года².

Учитывая общую правотворческую и правоприменительную практику, существовавшую на момент принятия данного Постановления, его можно считать законодательным актом. В этом качестве он рассматривался и современниками.

Причиной принятия данного нормативного акта послужил правовой

вакуум в области регулирования товарных знаков на продукции.

Исторически клеймение различных предметов в быту было чрезвычайно развито на славянских территориях, о чем свидетельствует монография С.В. Пахмана³, указывавшего на устойчивость традиции клеймения вещей, как движимых, так и недвижимых. Он писал, что для удостоверения в принадлежности права на вещь тому или другому лицу "обычаем издавна установлено класть на вещи какие-либо определенные знаки, обыкновенно произвольно избираемые самими владельцами или приобретателями прав"⁴.

Законодательство о товарных знаках существовало и в дореволюционной царской России⁵.

После революции 1917 года законодательные акты Российской империи были отменены, но необходимость в правовом регулировании индивидуализирующих торговых средств сохранилась. Поэтому

¹ Настоящая статья выполнена в рамках диссертационного исследования, проводимого под руководством д.и.н., проф. Логунова А.П.

² Вісті ВУЦИК. 13 апр. 1922 г. №83; Собр. Узак. Украины, 1922 г. — №9. — Ст. 158.

³ Пахман С.В. Обычное гражданское право в России. Юридические очерки. Том I: Собственность, обязательства и средства судебного охранения. — СПб., 1877. — С. 48 — 52.

⁴ Там же.

⁵ Полное собрание законодательства РИ. 1896. №12553. "Высочайше утвержденное мнение Государственного Совета — По проекту правил о товарных знаках"; Собр. Узак. РИ 1896 г. Марта 19., Ст. 395.



ЗАХИСТ ПРАВ

одновременно и в РСФСР⁶ и УССР были приняты соответствующие правовые документы, в основном опирающиеся на царское законодательство.

Следует отметить, что задолго до принятия рассматриваемого нормативного акта на территории Украины сложилась серьезная научная основа для правотворчества и правоприменения в исследуемой области. Одним из первых П.П. Цитович в своей изданной в Киеве работе 1891 года анализирует клеймение (как способ употребления фирменного наименования, состоящий в том, что фабричное или торговое клеймо наносится на товары определенных лиц, чтобы свидетельствовать о репутации производителя)⁷. В 1893 году в Одессе вышла небольшая брошюра А.А. Борзенко, посвященная промышленной собственности⁸. Там же в 1911 году вышел учебник А.Ф. Федорова, уделившего внимание сопоставлению клейм и фирменного наименования⁹. Общую характеристику исключительным правам на товарные знаки и фирму дал В.И. Синайский в своем учебнике гражданского права, изданном в Киеве¹⁰. А ранее этот город увидел издание лекций по торговому праву В.А. Удинцева¹¹.

Возвращаясь к Постановлению, отметим особенности его законотворческой техники. Данный акт содержал в основном гражданско-правовые, а также фискальные положе-

ния и состоял из двадцати трех статей, некоторые из которых делились на пункты.

Основные положения Постановления сводились к следующему.

Статьей 1 определялось правовое содержание термина "товарные знаки": всякого рода знаки, выставляемые государственными, промышленными или торговыми предприятиями на товарах или на упаковке и посуде, в которых они хранятся, в отличие от товаров других предприятий, как например, клейма, тавра, печати, пломбы, метки, этикетки, виньетки, девизы, ярлыки, обложки, рисунки оригинальных видов упаковки и т.п.

Таким образом, право маркирования продукции товарными знаками разрешалось как производителям, так и торговцам; независимо от принадлежности предприятия государству или частному лицу.

В статье 2 законодатель закрепил положение о добровольности нанесения товарных знаков, с оговоркой о том, что особым законодательством из этого правила могут быть исключения.

Статьей 3 запрещалось выставление товарных знаков:

- 1) с надписями и изображениями, противными государственному порядку и нравственности,
- 2) с надписями и изображениями, заведомо ложными или имеющими целью ввести потребите-

⁶ Декрет Совета Народных Комиссаров РСФСР о товарных знаках. Собр. Узак. РСФСР за 1922 г. № 75 ст. 939.

⁷ Цитович П. Учебник торгового права. Вып. 1. — Киев, СПб., 1891. — С. 62 — 64.

⁸ Борзенко А.А. Промышленная собственность. — Одесса: Типография "Новороссийского телеграфа", 1893.

⁹ Федоров А.Ф. Торговое право. — Одесса, 1911. — С. 191 — 192.

¹⁰ Синайский В.И. Русское гражданское право. Вып. 1: Общая часть. Вещное право. Авторское право. — Киев, 1917. — С. 252 — 255.

¹¹ Удинцев В.А. Конспект лекций по торговому праву: Пособие для Гг. слушателей. — Киев: Т-во "Печатня С.П. Яковлева", 1900.



лей в заблуждение.

Статья 4 закрепляла регистрационную процедуру как единственное средство приобретения исключительного права на товарный знак. Заявка должна была подаваться в Украинский Совет Народного Хозяйства. Регистрация производилась после уплаты сбора.

В заявке должны были содержаться три экземпляра прочно выполненного рисунка, описание знака и перечень, для какого рода товаров предназначался заявляемый товарный знак.

В соответствии со статьей 6 заявляемое обозначение должно было содержать:

- 1) имя и фамилию владельца торгового или промышленного предприятия (хотя бы инициалами) или фирменное наименование (полностью), и
- 2) местонахождение предприятия.

Статья 5 предусматривала, что регистрация товарных знаков фирм, место оседлости которых находилось за границей, производилась лишь по представлении означенными фирмами доказательств того, что эти знаки закреплены за ними по месту их оседлости и по разрешению Наркоминдела и Уполнаркомвнешторга.

Статья 7 разрешала одному предприятию заявлять несколько разных товарных знаков для различных по роду или сорту товаров.

Статья 8 гласила, что не могут быть предметом исключительного пользования и не принимаются к заявке товарные знаки:

- 1) противоречащие публичному порядку;
- 2) ложные,
- 3) содержащие недостаточное количество обязательных реквизитов;

- 4) недостаточно отличающиеся от знаков, предоставленных в исключительное пользование другим предприятиям для однородных товаров;
- 5) вошедшие во всеобщее употребление для отличия товаров известного рода, и
- 6) состоящие из отдельных цифр, букв или слов, которые по своему виду, расположению или сочетанию не представляют отличительного знака.

Процедура выдачи знака устанавливалась статьей 9 и сводилась к следующему. Украинский Совет Народного Хозяйства, рассмотрев заявляемый товарный знак и признав его удовлетворяющим требования закона, объявлял о том заявителю, с требованием предоставить десять экземпляров рассмотренного знака с нанесенным номером регистрации. По выполнении этого требования, заявителю выдавалось свидетельство. В случае, если знак не удовлетворял требования закона, УСНХ должен был отказать в выдаче свидетельства (с объявлением просителю о причинах отказа).

Статьями 10 и 12 предусматривалось, что свидетельство действует от года до десяти лет (с возможностью возобновления), и в отношении заявленного перечня товаров дает право исключительного пользования заявленным товарным знаком и представления этого знака на товарах, на упаковке или посуде, а также на коммерческих объявлениях, прейскурантах и бланках.

Свидетельство на товарный знак, заявленный в каком-либо одном цвете и масштабе, давало право исключительного пользования этим знаком во всех прочих цветах и масштабах (статья 11).



ЗАХИСТ ПРАВ

Статьей 13 был установлен принцип первенства заявителя. Свидетельство выдавалось первому лицу, подавшему о том прошение, даже если во время производства по заявке поступали прошения от других лиц о предоставлении им права исключительного пользования тем же знаком.

Статья 14 устанавливала размер сбора за выдачу свидетельства, который равнялся десяти довоенным золотым рублям по курсу Уполнаркомфина за первый год действия свидетельства и по пять таких же рублей за каждый последующий год. Кроме того, заявитель оплачивал публикации о выдаче и о прекращении права на товарный знак, установленные 15 статьей Постановления. Публикация должна была содержать подробное описание товарного знака, а при возможности и его изображение.

Статьей 16 предусматривалась возможность судебного оспаривания исключительного пользования товарным знаком в течение года со дня публикации о выдаче свидетельства.

Товарный знак следовал не за правообладателем, а за предприятием. Однако это не происходило автоматически. В соответствии со статьей 17, в случае отчуждения частного предприятия право на товарный знак могло быть передано новому владельцу предприятия лишь при условии сохранения за предприятием прежнего наименования. Но и этого было недостаточно. В УСНХ в течение шести месяцев со дня отчуждения предприятия следовало предоставить надлежащее удостоверение о согласии прежнего владельца на сохранение товарного знака за новым владельцем. Право на товар-

ный знак могло быть передано установленным статьей 17 порядком и при отчуждении обособленной части предприятия, если она составляла отдельное производство и если передаваемый товарный знак был предназначен только для выпускаемых по этому производству товаров. Тот же порядок действовал и в случае отдачи предприятия в аренду.

Действие свидетельства на товарный знак прекращалось (статья 18):

- 1) по просьбе владельца предприятия или при прекращении существования самого предприятия;
- 2) при невозобновлении свидетельства по истечении срока его действия;
- 3) при несообщении в УСНХ в течение шести месяцев со дня отчуждения или отдачи в аренду предприятия или его части о передаче товарного знака другому владельцу,
- 4) по решению суда. При этом прекращение охраны по первым трем основаниям влекло невозможность предоставления исключительного пользования таким же товарным знаком до истечения трех лет со дня публикации о прекращении действия выданного на этот знак свидетельства (статья 19).

Статья 20 предписывала УСНХ вести особый реестр товарных знаков и составлять из них альбом, предъявляемый желающим для осмотра.

Статьей 21 предусматривалось принятие УСНХ специальных разъясняющих инструкций (ст. 21).

Статьей 22 Украинскому Совету Народного Хозяйства предоставлялось в отдельных случаях по ходатайствам государственных предприятий разрешать использование запа-



сов "старых" (дореволюционных) товарных знаков.

Постановление указывало на ответственность как за подделку товарных знаков, так и за "неправильное пользование" ими, однако это положение не было каким-либо образом конкретизировано.

Таким образом, постановление 1922 года определило термин "товарный знак", перечислило условия придания ему правовой охраны, установило институт исключительного права пользования товарным знаком, предусмотрело критерии охра-

носпособности и предоставления правовой охраны товарным знакам, ввело указание на определение рода маркируемых знаком товаров, предусмотрело процедуру регистрации и извещения общественности о зарегистрированных обозначениях, предупредило об ответственности за нарушение прав на товарные знаки.

Полагаю, специалисты в области товарных знаков найдут много созвучных современному законодательству норм и испытают чувство гордости за своих соотечественников. ◆

ЦІКАВО ЗНАТИ

ПРАЛЬНА ІСТОРІЯ

Важко уявити сучасне життя без такого важливого необхідного пристрою, як пральна машинка. Але цікаво, яка в неї історія?

Американець Мур був перший, хто у 1856 році офіційно отримав патент на винахід "пристрій для прання білизни". Він запропонував дерев'яний ящик на колесах, над яким рухалась дерев'яна рама складної конструкції.

В ящик складали білизну, до половини заповнювали дерев'яними кульками та заливали миючим розчином. Завдяки важелю рама рухалась вгору та вниз, кульки перекачувались по білизні.

Але фермери та селяни Західної Європи пішли іншим шляхом. Вони були оснащені паровими машинами та електродвигунами. Для того аби полегшити працю своїх дружин вони майстрували міцні діжки, всередині яких оберталась хрестовина за допомогою приводного ремня. Звісно, з часом ідея розвитку пральної машини набирала обертів. І у 1990 році, німецька фірма MIELE&CIE, яка виготовляла дерев'яні маслобійки з відлопастями що обертаються від приводу, завдяки геніальній ідеї Карла Міле, пристосувала цю конструкцію для прання білизни.

У 1910 р. почалась нова ера у розвитку пральних машин з винаходу американця А. Фішера "електричної пральної".

За матеріалами: <http://www.koryazhma.ru/>



ОРГАНИ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНА

Луїза Романадзе,
*аспірант кафедри міжнародного права Одеської
національної юридичної академії*

(закінчення, початок у № 5'2006)

Під час створення Патентного суду Швеції було взято за основу модель патентного суду Німеччини. Закон про створення Патентного суду у Швеції, до компетенції якого віднесено розгляд скарг на відмову у видачі охоронних документів набув чинності з 1 січня 1978 року. З цього моменту Патентний суд починає діяти як судовий орган, абсолютно незалежний від патентного відомства. У Патентному суді Швеції створено три колегії (сенати) для розгляду справ у різних галузях техніки та скарг щодо охорони прав на торговельні марки та промислові зразки. Судді Патентного суду Швеції призначаються Урядом, причому і юристи, і фахівці в різних галузях промисловості мають рівні права і обов'язки. Рішення Патентного суду виносяться в сенатах, до складу яких входять три або чотири члени, двоє з яких повинні бути фахівцями у галузі техніки. Рішення Патентного суду може бути оскаржено у Вищому адміністративному суді [10].

Сучасна судова система Великої Британії стосовно вирішення патентних спорів передбачає наявність патентних судів графств (надалі за текстом — "ПСГ"), які розглядають справи, пов'язані з правами промис-

лової власності за першою інстанцією. ПГС були запроваджені Законом Великої Британії про авторське право, промислові зразки та патенти 1988 р. як альтернатива Патентному суду, що діє у складі Високого суду. Юрисдикція ПГС розповсюджується на територію всієї країни. Судочинство в ПГС є більш оперативним і дешевшим ніж у Патентному суді. Тісна взаємодія патентного відомства, ПГС та Патентного суду дозволяє забезпечити високу ефективність британської судової системи. Важливою особливістю є те, що сторона, яка ініціює процес, має можливість вибору інстанцій для розгляду спору. Апеляційною інстанцією для оскарження рішень є Апеляційний суд, рішення якого, у свою чергу, можуть бути оскаржені у Палаті лордів, яка є вищим судовим органом Великої Британії. Таким чином, у Великій Британії створена розгалужена система спеціалізованих патентних судів, до компетенції яких віднесено вирішення всіх спорів у сфері промислової власності, включаючи торговельні марки [11].

У Республіці Білорусь усі спори у сфері інтелектуальної власності розглядаються спеціалізованою патентною колегією, яка була створена у березні 2000 р. та функціонує у



якості спеціалізованого Патентного суду [12]. До компетенції патентної колегії віднесено усі без виключення справи у спорах, які виникають під час застосування законодавства, що регулює майнові та немайнові відносини у зв'язку зі створенням, правовою охороною та використанням об'єктів промислової власності, включаючи справи зі скарг на рішення Апеляційної ради патентної експертизи при Білоруському державному патентному відомстві. Також слід зазначити, що усі спори, які раніше були підвідомчі іншим судам у системі загальних або господарських судів, тепер виключені із компетенції останніх та підсудні виключно патентній колегії. Таке розмежування підвідомчості між загальними та господарськими судами було затверджено 22 червня 2000 р. спільною Постановою Пленуму Верховного Суду та Вищого Господарського Суду Республіки Білорусь. Принципи, за якими працює патентна колегія Республіки Білорусь полягають у наступному:

- 1) патентна колегія утворена виключно як суд першої інстанції і здійснює розгляд справ тільки колегіально у складі трьох професійних суддів, в той час, як у судах загальної юрисдикції справи розглядаються суддею одноособово;
- 2) на посаду суддів колегії допускаються не тільки особи, які мають вищу юридичну освіту, але і особи, які мають вищу технічну освіту та досвід роботи у сфері патентознавства не менше трьох років. На сьогодні колегія складається з чотирьох суддів, двоє з яких є професійними суддями, а двоє інших до їх призначення суддями були спеціаліста-

ми у галузі патентознавства;

- 3) у Республіці Білорусь колегія є єдиним органом, який розглядає у першій інстанції справи у спорах стосовно об'єктів промислової власності.

Слід підкреслити, що з дати свого утворення (березень 2000 р.) колегія з патентних справ Верховного Суду Республіки Білорусь напрацювала багатий досвід у судовій практиці стосовно захисту прав на торговельні марки, що має важливе значення для вдосконалення законодавства у цій сфері [13].

Таким чином, світовий досвід свідчить про те, що наявність у судовій системі держави спеціального патентного суду для вирішення усіх спорів у сфері промислової власності, зокрема, спорів стосовно торговельних марок, забезпечує високу ефективність судочинства та єдність судової практики.

Роль митних органів

Повертаючись до дослідження адміністративних органів, на яких, у межах наділеної компетенції, покладено здійснення захисту прав інтелектуальної власності на торговельні марки, слід відзначити митні органи, які існують у кожній зарубіжній країні. Оскільки основними завданнями митних органів усіх зарубіжних країн є захист економічних інтересів держави і захист споживачів від обігу неякісних товарів на внутрішньому ринку, на них покладені й функції захисту прав інтелектуальної власності, тому що виконання цих функцій призводить лише до часткового вирішення поставлених завдань. В усьому світі роль митних органів у боротьбі з правопорушеннями у



сфері інтелектуальної власності, зокрема, з фальсифікацією продукції з незаконним використанням торговельних марок є загально визнаною. Як свідчить світовий досвід, митні органи — це надійний і досить ефективний бар'єр на шляху контрафактних і фальсифікованих товарів, оскільки саме митник приймає рішення про переміщення товарів через митний кордон [14]. Наприклад, митна служба США вживає заходів, спрямованих на захист прав власників торговельних марок, що зареєстрували належні їм торговельні марки у головному реєстрі відомства з патентів та торговельних марок США та в митній службі. Так, під час виявлення імпортованого товару з торговельною маркою, тотожною або схожою зі внесеною до реєстру, митна служба США конфіскує такий товар [15]. Приймають заяви від власників прав інтелектуальної власності на торговельні марки і розглядають їх митні служби Японії, Канади, Великої Британії, Данії, тощо, які наділені повноваженнями щодо захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні.

Дані митних органів держав — членів Європейського Союзу свідчать, що протягом лише чотирьох років (1998 — 2001 р.р.) відбулося десятикратне збільшення виявлення митними органами вказаних держав контрафактної та фальсифікованої продукції на митних кордонах — з 10 до 100 мільйонів одиниць. Відповідними митними органами зарубіжних країн виявлено дві наступні тенденції. Підроблювачі більше опікуються кількістю, ніж якістю підробок — це перша тенденція. У цей час організовані шахраї більше не займаються товарами зі значною до-

датковою вартістю. Замість цього у комерційних масштабах виробляються побутові товари. Друга стосується видів товарів. Так, у 2001 р. кількість вилучених митницями продовольчих товарів була на 75 % більша, ніж один рік тому. Таким же зростанням характеризувався одяг, в той же час, коли збільшення підроблених CD досягло 15300 %. До того ж зростає участь організованої злочинності у міжнародних перевезеннях крупних партій підроблених товарів, що свідчить як про вигідність таких операцій, так і про підвищення професіоналізму порушників прав інтелектуальної власності на митному кордоні [16].

Значення органів захисту від недобросовісної конкуренції

У захисті прав на торговельні марки важливу роль відіграють також органи, які здійснюють боротьбу з недобросовісною конкуренцією [17], одним із видів якої і є неправомірне використання чужої торговельної марки. В цьому зв'язку, відповідні органи також мають відношення до захисту прав на торговельні марки, однак, лише з точки зору захисту конкуренції у господарській діяльності.

Так, у Болгарії припиненням недобросовісних конкурентних дій, до яких відносяться, зокрема, використання чужої торговельної марки, що може ввести споживача в оману, входить до компетенції Комісії з захисту конкуренції [18]. Комісія створена як незалежний державний орган, що фінансується із державного бюджету і уповноважений контролювати його дотримання. Склад Комісії передбачає наявність Голови, двох його заступників і восьми



членів комісії. Керівництво і членів комісії обирає парламент Болгарії. Основними функціями Комісії із захисту конкуренції є:

- 1) запобігання обмеження конкуренції в Болгарії, застосування положень Закону для запобігання обмеженню конкуренції і недобросовісної конкуренції;
- 2) забезпечення захисту від діяльності, що перешкоджає розвитку конкуренції;
- 3) розгляд скарг стосовно припинення недобросовісної конкуренції.

Під час розгляду справ стосовно порушення конкуренційного законодавства Комісія має такі повноваження:

- 1) установлювати порушення і накладати передбачені Законом санкції;
- 2) видавати передбачені законом дозволи;
- 3) припиняти порушення і відновлювати первісне положення тощо. До того ж, Рішення комісії можуть бути оскаржені в цивільному суді, куди їх передають в обов'язковому порядку.

Для забезпечення контролю за дотриманням конкуренційного законодавства у Франції діє Рада у справах конкуренції, до складу якої входить 16 членів, у тому числі:

- 1) сім колишніх або дійсних членів Державної Ради Рахункової палати, Касаційного суду чи інших виконавчих або судових органів;
- 2) чотири компетентних члени, з питань економіки, конкурентної боротьби і політики споживання;
- 3) п'ять членів, які опікують виробництво, ремісничу діяльність, сферу послуг і заняття вільними професіями [19].

Членів Ради призначають терміном на шість років, Але можуть призначати і на новий термін. Робота Ради відбувається на пленарних засіданнях, секціях, або в постійній комісії. До постійної комісії входять голова Ради і два заступники. Діяльність Ради фінансується Урядом з державного бюджету.

У разі порушення законодавства про недобросовісну конкуренцію Рада виносить рішення про застосування до порушника санкцій чи запобіжних заходів. Рада може зобов'язати підприємство чи об'єднання підприємств припинити діяльність, що порушує правила конкурентної боротьби в запропонований термін, якщо є загроза серйозного збитку економіці в цілому, окремій галузі, інтересів споживачів або будь-якому підприємству, що звернулося зі скаргою. Ці заходи можуть стосуватися заборони здійснення визначених дій, а також розпорядження сторонам у справі повернутися до первісного стану. На санкції Ради у справах конкуренції можна подати скарги до відділу врегулювання спорів Державної Ради. Повідомлення про застосування запобіжних заходів має бути опубліковане в спеціальному офіційному виданні. Рада може винести рішення про припинення у визначений термін дій, що обмежують конкуренцію. Санкції за рішенням Ради можуть застосовуватись або негайно, або у випадку невиконання розпоряджень Ради. Рада може примусити опублікувати винесене нею рішення у засобах масової інформації, визначених нею, за рахунок зацікавленої особи, або порушника.

Аналогічні органи захисту від недобросовісної конкуренції утворено у всіх зарубіжних державах. Напри-



клад, у США таким органом є Федеральна торговельна комісія [20], у Великобританії — Відомство з добросовісної торгівлі, в Японії — Комісія з добросовісної торгівлі [21], в Угорщині — Відомство у справах економічної конкуренції [22], у Польщі — Антимонопольне відомство [23] тощо.

Правоохоронні органи у боротьбі зі злочинами

У випадку, якщо порушення прав на торговельну марку складає злочин, розслідуванням відповідних справ займаються правоохоронні органи, якими у зарубіжних державах є поліція. Враховуючи важливість боротьби зі злочинами у сфері інтелектуальної власності. Зокрема, незаконними використаннями торговельних марок, у відповідних поліцейських відомствах створено окремі відділи, служби, підрозділи, тощо, які займаються розслідуванням злочинів у сфері інтелектуальної власності. У якості прикладу можна відзначити створення у Японському поліцейському відомстві спеціального відділу з боротьби з підробками товарів (з незаконним використанням торговельних марок), до завдань якого відноситься розслідування та конфіскація підроблених товарів [24]. Слід зазначити, що аналогічні відділи існують у правоохоронних органах усіх зарубіжних держав. Наприклад, у США розслідуванням справ про злочини у сфері інтелектуальної власності займається Федеральне бюро розслідування США. Цими проблемами займаються також різні служби, створені при Міністерствах внутрішніх справ відповідної зарубіжної держави, наприклад, Державна служба

боротьби з економічними правопорушеннями при Міністерстві внутрішніх справ Російської Федерації [25]. Аналогічна служба діє і в Україні тощо.

На підставі викладеного слід дійти висновку, що у зарубіжних державах на національних рівнях сформовано дієздатну інфраструктуру державних органів, які безпосередньо чи опосередковано регулюють діяльність у сфері захисту прав на торговельні марки. Слід також зробити висновок, що зазначений вище досвід створення та діяльності вказаних органів знайшов своє застосування і в Україні. За роки незалежності в Україні розбудовано Державну систему правової охорони інтелектуальної власності [26].

Інфраструктура компетентних органів в Україні

За здійснення політики у сфері інтелектуальної власності відповідає Міністерство освіти і науки України. Виконання конкретних функцій у цій сфері Міністерство делегувало Державному департаменту інтелектуальної власності. Який підпорядковується цьому Міністерству і є урядовим органом державного управління, що уповноважений представляти, реєструвати та підтримувати на території України права на всі об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, торговельні марки. Державний департамент інтелектуальної власності проводить єдину державну політику у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності. Він здійснює роботи з удосконалення законодавчої і нормативної бази, міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності, забезпечує умови для вве-



дення інтелектуальної власності до господарського обігу, підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності, взаємодії із громадськими організаціями тощо.

Власник прав інтелектуальної власності на торговельні марки має можливість звернутися за захистом своїх прав до суду або до відповідних правоохоронних та контролюючих органів [27].

У структурі судової влади у 2001 р. створена спеціалізована колегія суддів Вищого господарського суду України з розгляду справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, включаючи права на торговельні марки. Подібні колегії також створені у складі господарських судів Автономної республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя та Апеляційних господарських судів. З 1 березня 2003 р. у Вищому господарському суді України та в апеляційних господарських судах почали діяти спеціалізовані судові палати з розгляду справ у господарських спорах, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. Запроваджено також відповідну спеціалізацію у місцевих господарських судах [28].

Окрім Державного департаменту інтелектуальної власності, система органів державної влади, які у межах своїх повноважень здійснюють захист прав на торговельні марки, охоплює такі установи:

- Антимонопольний комітет України — центральний орган, що забезпечує захист від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності, зокрема, чужих торговельних марок [29];

- Міністерство юстиції України — бере участь у розробці законодавчих актів з питань інтелектуальної власності, координує законодавчу діяльність у цій сфері та відповідає за його адаптацію до законодавства Європейського Союзу [30];

- Міністерство внутрішніх справ України — здійснює заходи з попередження та розкриття злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності, зокрема, з незаконним використанням торговельних марок. В цьому зв'язку, на виконання Указу Президента України від 27 квітня 2001 р. № 285/2001 "Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності" в 2001 р. у структурі Державної служби боротьби з економічною злочинністю були створені підрозділи з боротьби з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності та високих технологій, як в центральному апараті, так і на регіональному рівні. Вони проводять в усіх регіонах України перевірки суб'єктів господарювання з питань дотримання законодавства у сфері інтелектуальної власності та особливу увагу приділяють попередженню та викриттю фактів виробництва та розповсюдження фальсифікованої продукції з незаконним використанням торговельних марок вітчизняних і зарубіжних виробників.

- Державна податкова адміністрація України — на підставі чинного законодавства здійснює заходи з вилучення та знищення контрафактної та фальсифікованої продукції, що сприяє захисту прав інтелектуальної власності,



у тому числі, прав на торговельні марки. Особливу увагу приділяє виявленню та знешкодженню підпільного виробництва;

- Державна митна служба України — забезпечує реєстрацію переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, торговельні марки, та здійснює комплекс передбачених законодавством заходів з недопущення переміщення через митний кордон України товарів, виготовлених з порушенням прав інтелектуальної власності.

До недержавних організацій України, які опікуються питаннями захисту прав на торговельні марки слід віднести Коаліцію з питань захисту прав інтелектуальної власності (CIPR), Українська група Міжнародної асоціації з охорони промислової власності (AIPPI) тощо.

Усе це свідчить про те, що Україна має достатні можливості для захисту прав інтелектуальної власності на торговельні марки, а власник вказаних прав може звернутися за їх захистом до компетентних державних органів, таких як суд, Антимонопольний комітет України, відповідні підрозділи Державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України, Державна митна служба [31].

Враховання досвіду підвищить ефективність захисту прав

Разом з тим, дослідження досвіду роботи відповідних органів зарубіжних держав дає змогу зробити деякі висновки та висловити наступні рекомендації.

По-перше, враховуючи практику розгляду спорів стосовно торговель-

них марок відповідними органами патентних відомств окремих держав, заслуговує на увагу пропозиція В. О. Жарова стосовно розширення повноважень Апеляційної палати Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України, а саме, надання їй повноважень розглядати справи у спорах про дострокове припинення та визнання недійсними прав інтелектуальної власності, зокрема, прав на торговельні марки (визнання недійсними свідоцтв України на знаки для товарів і послуг) [32]. На мій погляд, надання таких повноважень Апеляційній палаті, з однієї сторони, необхідно у зв'язку з постійним збільшенням кількості спорів про дострокове припинення та визнання недійсними прав інтелектуальної власності в Україні, зокрема, прав на торговельні марки. З іншої сторони, такі повноваження на сьогоднішній день має більшість патентних відомств зарубіжних держав. До того ж, звичайно, відповідні рішення Апеляційної палати можуть бути оскаржені у судовому порядку, а заявник має право самостійно обирати орган звернення — Апеляційну палату чи суд.

По-друге, враховуючи відповідну зарубіжну практику у Німеччині, Великій Британії, Швеції, США, Білорусії тощо, — заслуговує на підтримку пропозиція М. В. Паладія про утворення в Україні спеціалізованих патентних судів, до компетенції яких входив би розгляд усіх спорів у сфері інтелектуальної власності, зокрема, стосовно торговельних марок [33]. На мій погляд, така пропозиція не лише повністю базується на положеннях ст. 125 Конституції України, відповідно до якої основоположним принципом побудо-



ви системи судів загальної юрисдикції в Україні визначено саме принцип спеціалізації судів, але і дозволить віднести усі справи у сфері інтелектуальної власності до єдиного суду незалежно від суб'єктного складу учасників спору, його підстав предмету тощо, що зрештою дозволить забезпечити кваліфікований, оперативний розгляд цих справ, а також забезпечити єдність судової практики у сфері інтелекту-

альної власності. Світовий досвід свідчить, про те що наявність у судовій системі держави спеціального суду для вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності забезпечує високу ефективність судочинства та захисту прав інтелектуальної власності у судовому порядку. ◆

Література:

10. *Інтелектуальна власність в Україні: проблеми теорії і практики: Зб. наук. Статей / За ред. Ю. С. Шемшученка, Ю. Л. Бошицького. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. — С. 355.*
11. *Паладій М.. Патентний суд: аргументи "за" // Інтелектуальна власність, 2002. — № 4. — С. 6.*
12. *Вишкевич В.. Патентний суд Республіки Білорусь та його правозастосовча діяльність // Інтелектуальна власність, 2002. — № 5. — С. 22.*
13. *Шкурдюк Ж. Б. Судебная практика коллегии по патентным делам Верховного Суда Республики Беларусь по рассмотрению споров о нарушении прав интеллектуальной собственности // Материалы X юбилейной международной научно-практической конференции "Защита прав интеллектуальной собственности", 29 мая — 02 июня, 2006 г. — С. 49.*
14. *Шелепова К.. Роль митних органів у захисті прав інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність, 2003. — № 1. — С. 27.*
15. *Поль Матели. Новое французское законодательство по товарным знакам. Книга 1. / Общая редакция и предисловие к.ю.н. А. Н. Григорьев. Перевод с французского к.ю.н. В. И. Еременко / НПИЦентр. — Душанбе, 1998. — С. 37.*
16. *Капіца Ю.. Митні заходи на кордоні щодо контрафактної та піратської продукції в Європейському Союзі // Інтелектуальна власність, 2005. — № 12. — С. 45.*
17. *Свядосц Ю. И.. Правовая охрана товарных знаков в капиталистических странах. Учеб. пособие. — М., 1969. — С. 170.*
18. *Андрощук Г.. Захист від недобросовісної конкуренції в Болгарії // Інтелектуальна власність, 2004. — № 9. — С. 45.*
19. *Андрощук Г.. Захист від недобросовісної конкуренції у Франції // Інтелектуальна власність, 2006. — № 3. — С. 60.*
20. *Антимонопольное законодательство зарубежных стран / В. И. Еременко. — М.: ВНИИПИ, 1997. — С. 53.*
21. *Антимонопольное законодательство зарубежных стран / В. И. Еременко. — М.: ВНИИПИ, 1997. — С. 159.*



ЗАХИСТ ПРАВ

22. Антимонопольное законодательство зарубежных стран / В. И. Еременко. — М.: ВНИИПИ, 1997. — С. 169.
23. Антимонопольное законодательство зарубежных стран / В. И. Еременко. — М.: ВНИИПИ, 1997. — С. 175.
24. Поль Матели. Новое французское законодательство по товарным знакам. Книга 1. / Общая редакция и предисловие к.ю.н. А. Н. Григорьев. Перевод с французского к.ю.н. В. И. Еременко / НПИЦентр. — Душанбе, 1998. — С. 38.
25. Інтелектуальна власність в Україні: проблеми теорії і практики: Зб. наук. Статей / За ред. Ю. С. Шемшученка, Ю. Л. Бошицького. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. — С. 100.
26. Цибульов П. М. Основи інтелектуальної власності / Навчальний посібник. — К.: "Ін-т. інтел. власн. і права", 2005. — С. 33.
27. Шатова І. О.. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: сучасний стан і перспективи // Матеріали восьмої науково-практичної конференції "Актуальні проблеми інтелектуальної власності". — Алушта 6 — 11 вересня, 2004 р. — С. 300.
28. Кравченко О., Подоляка С.. Система органів управління в сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні // Інтелектуальна власність, 2004. — № 1. — С. 4.
29. Закон України "Про Антимонопольний комітет України" від 26 листопада 1993 р. № 3659-XII зі змінами та доповненнями.
30. Указ Президента "Про затвердження положення про Міністерство юстиції України" від 30 грудня 1997 р. № 1396/97 зі змінами та доповненнями.
31. Шатова І. О.. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: сучасний стан і перспективи // Матеріали восьмої науково-практичної конференції "Актуальні проблеми інтелектуальної власності", Алушта 6 — 11 вересня, 2004 р. — С. 302.
32. Жаров В. А.. Влияние правоприменительной практики на усовершенствование законодательства в сфере интеллектуальной собственности // Материалы X юбилейной международной научно-практической конференции "Защита прав интеллектуальной собственности", Алушта, 29 мая — 02 июня, 2006 г. — С. 10.
33. Інтелектуальна власність в Україні: проблеми теорії і практики: Зб. наук. Статей / За ред. Ю. С. Шемшученка, Ю. Л. Бошицького. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. — С. 343.



ІННОВАЦІЇ В СФЕРІ ТВОРЧОСТІ І ШОУ-БІЗНЕСУ

Ольга Сімсон,
*старший науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності АПрН України*

Звернемо увагу на інновації в творчості, а саме на прояв змісту в творчості, який має новаторський характер і комерційну привабливість. Традиційно прийнято вважати, що для результатів творчості пріоритетне значення має форма, а не зміст. Найбільш яскравими прикладами на доказ такого погляду наводяться витвори мистецтва, архітектури, музики, літератури. Досвід людства доводить, що повторне створення такого самого твору, незалежно від першого автора, неможливе. І з цим не можна не погодитися. Витвір мистецтва унікальний, що значно полегшує його відокремлення, тобто закріплення на нього монопольних прав самим фактом його створення, випуску в обіг і подальшого самостійного життя. В інтелектуальній же сфері, де пріоритетне значення має зміст, створення аналогічного результату такого роду іншою особою, незалежно від першого автора, не тільки можливе, але й неминуче [1, с. 14]. Перша група результатів традиційно захищається авторськими правами, інша правами промислової власності. Наша задача полягає у в ідентифікації ідеї в творчості.

У наш час творчі ідеї стали об'єктом економічного дослідження.

Очевидно, що в сучасній ринковій економіці межа між культурою, мистецтвом і бізнесом стирається. Більше того, сфера так званого шоу-бізнесу набуває небачених масштабів. І.Сілонов зазначає, що поняття шоу-бізнесу багатогранне, воно зачіпає такі сфери діяльності, як звуко- і відеозапис музичних творів, тиражування і розповсюдження творів на всіх видах носіїв, проведення виставок, продюсування артистів-виконавців, торгівля авторськими і суміжними правами, організація гастролей і концертів, створення музичних відеокліпів, рекламних фільмів, буклетів, афіш, проспектів, аудіо- і відеокасет і компакт-дисків, іміджмейкерство та інші види діяльності [2, с. 91; 3, с. 86]. Такі сфери, як реклама, розваги, мода і дизайн перетворилися на великі індустрії, що займають сегменти ринку і не поступаються інтелектуальній сфері, а іноді перевищують її. Ці процеси породили формування "креативної економіки", як аналогу або альтернативи "економіки знань". Поняття креативності в бізнесі тожне поняттю інновації в науці, техніці і виробництві. Перше поняття "креативна економіка" ввів в обіг журнал Business Week в серпні 2000 р. Після цього в 2001 р. Д.Хоскінс



[4] видав книгу "Креативна економіка", в якій визначив 15 галузей креативної індустрії, сума доходів від яких склала в 1999 р. 2,24 трлн. долл., що перевищило на 40% решту доходів в економіці США. Це такі галузі, як:

НІОКІР	44,0%
видавничья справа	27,1%
програмне забезпечення	66,5%
ТВ і радіо	42,1%
дизайн	35,7%
музика	35,7%
кіно	29,8%
Іграшки та Ігри	38,2%
реклама	44,4%
архітектура	42,5%
виковське мистецтво	17,5%
ремесла	10,0%
відеоігри	29,4%
мода	41,7%
мистецтво	44,4%

Системний аналіз нового явища на стику культури і бізнесу, що свідчить про докорінні зміни, які відбуваються в суспільному, економічному і соціальному житті, виклав в своїй праці "Креативний клас: люди, які змінюють майбутнє" Д.Флоріда [5], економіст, спеціаліст з інновацій і стратегічного консалтингу. Він розуміє поняття креативності, як щось нерівнозначне категоріям "творчість", "інтелект", як створення практичних ідей і форм, які можна з легкістю розповсюджувати і широко використовувати. Взагалі погана репутація слів "креативність", "креатив", "креативний", їх повсюдне використання в рекламі, непрофесійними психологами, модними дизайнерами на сторінках глянцевого журналу поряд зі словом "гламур" і тому подібним, викликали логічну недовіру і неприйняття таких категорій серйозними про-

фесіоналами в економіці і юриспруденції. І все ж таки, як би ми не хотіли, економісти і юристи не можуть відвертатися і не помічати соціальні та ринкові процеси та категорії, що їх позначають. Термін "креатив" для фахівців використовується на позначення нової ідеї в творчості, процесу її генерації та використання, що наближує його до терміну "інновація". Можна припустити що ідеї в творчості на відміну від ідей в інтелектуальній сфері впливають більшою мірою не на рівні розуму, а на рівні почуттів, образів, тобто *emotio* переважають над *ratio*.

Головною ідеєю в творчості ми вважаємо сценарну ідею. Вона може реалізовуватися в кінофільмі, рекламі, телевізійній програмі, грі і таке інше. Усі ми знайомі з постулатом, що авторське право не захищає ідеї, концепції, процеси, методи як такі, що закріплені п. 3 ст. 433 Цивільного кодексу України. Пункт 3 ст. 8 Закону України "Про авторське право і суміжні права" конкретизує це правило і передбачає, що правова охорона не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, навіть, якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі. Тобто авторське право відмітає захист ідей незалежно від ступеня їх абстракції.

Між тим, для продюсерів, режисерів та інших творців кіно-, теле- і радіо- продукції добре знайомі такі поняття, як сценарна ідея, сюжетна ідея, сценарний план, сценарний метод, концепція картини і таке інше. Процес створення кінофільму складається з генерації ідеї, дослідження, експерименту, імпровізації, аналізу, детального планування, тому



діапазон можливих підходів у кіно-режисурі такий же широкий, як і в наукових і технічних проектах. Наприклад, такий видатний кінорежисер, як А.Хічкок приділяв значну увагу підготовчому процесу по створення фільму, детально прописував постановчий сценарій, розробляв докладний план монтажу, ретельно прописував план картини. Інгмар Бергман теж писав сценарії для своїх фільмів та планував зйомки, але вважав, що плани і сценарії — це лише технічна основа для майбутнього креативного процесу, що буде відбуватися на знімальному майданчику. Показник, який найбільшою мірою визначає межі повноважень режисера, — прибутковість попереднього витвору. Якщо картина стає блокбастером, то режисер отримує право авторської редакції свого наступного фільму і ніхто не зможе внести будь-які зміни в представлену ним кінцеву версію картини. За відсутністю права авторської редакції режисер швидше за все отримає можливість зробити попередню версію, однак організація-розповсюджувач залишить за собою право вносити до неї подальші зміни.

Американський режисер Д.Камерон 1995 р. вирішив знімати фільм про величезну морську катастрофу ХХ сторіччя загибель пасажирського судна "Титанік". До нього було знято дві кіноверсії трагедії. Між виникненням ідеї фільму і завершенням картини пройшло більше двох років, а між заявленням ідеї до продюсерської кампанії і створенням сценарію тригодинної картини — 10 місяців. Коли Paramount і 20th Century Fox запропонували Д.Камерону сформулювати ідею фільму однією фразою, то режисер

відповів: "Ромео і Джульєтта на борту Титаніка". Лейтмотивом стрічки повинна була стати історія кохання, яка відбувалася на фоні трагічних подій. Д.Камерон точно знав, що картина не потребує достовірного показу історичних деталей, любовна історія буде відбуватися між двома дуже молодими людьми і що один із них повинен був дожити до наших днів. За цю ідею режисер отримав від продюсерів початковий бюджет картини в 125 млн. долл. Кінцевий бюджет картини склав за різними даними від 200 до 250 млн. долл., але прибутку який принесла картина за два роки прокату, не очікував, мабуть, ніхто — 1,8 білл. долл. Це найуспішніший продаж кінопродукту за всю історію кінематографу.

Ще один приклад. Письменник і сценарист Девід Беніофф продав студії Warner Brothers ідею сценарію за мотивом гомерівської "Ілліади", сформулювавши її в одній фразі "я пропоную зробити захоплюючу своєю жорстокістю історію Троянської війни, що побачена очима двох противників — великих воїнів Гектора і Ахілла". Ця ідея лягла в основу 175 сторінок сценарію. Який прибуток принесе картина покаже час.

Часто автором ідеї картини стає продюсер. Саме він може визначити ідею комерційно успішного проекту. Поняття креативного продюсера знайомо всім відомим серіалам російського телебачення: "Моя прекрасная няня", "Кто в доме хозяин", "Не родись красивой". До того ж всі ці серіали були зроблені на базі придбаних зарубіжних сценарних ідей. Ідея "The Nanny" належить Пітеру Марку Якобсону і Френу Фішеру та була придбана у Sony Pictures. Американський аналог



серіалу "Кто в доме хозяин" — "Who's the boss". Ідея "Не родись красивою" належить колумбійському сценарісту Фернандо Гаїтану і звучить у колумбійській версії "Бетті — дурнушка". Над сценарієм "Моей прекрасной няни" працювало багато режисерів і сценаристів, які змінювалися майже кожного сезону прокату.

Все це проекти компанії ЗАО "Амедіа", прибуток якої за 2005 — 2006 фінансовий рік склав близько 70 млн. долл. ЗАО "Амедіа" має диверсіфікований бізнес: вона знімає серіали, створює повнометражні картини, а тепер вирішила взятися за телепрограми. "Амедіа" запропонувала продукт, який може зробити телевізійний ринок цивілізованим. Креативний продюсер А.Гольдбурт заявив, що компанія готова продавати програми на стадії ідей, але також має всі технічні і творчі ресурси для їх реалізації. Для цього компанія створює сценарний каталог ідей і задумів комерційно успішних проектів [6].

В Інтернеті ми наштовхнулися на велику кількість конкурсів на сценарну ідею, ідею для серіалу, телепрограми, бізнес-ідею (наприклад, презентації). Також з Інтернету ми дізналися, що Дж.Біннік подав в суд на Дженіфер Лопес за крадіжку ідеї серіалу "Південні пляжі". Виникає питання: як захистити ідею з точки зору права? По-перше, треба дослідити, чи може ступінь абстрактності ідеї вплинути на її захист. Візьмемо історію з фільмом "Титанік". Д.Камерон вирішив знімати картину про загибель "Титаніка" після того, як в 1985 р. експедиція Р.Балларда вперше знайшла його. Після цього Д.Камерон і гідронавт А.Сагалаєвич виріядились на кораблі

"Академік М.Келдиш" до місця затоплення "Титаніка", аби спуститися до нього з широкоформатною камерою. Режисер поскаржився А.Сагалаєвичу, що досі не має центральної ідеї картини. Тоді гідронавт порадив: "Покажи красиве і велике кохання, зроби його лейтмотивом фільму". Чи можна захистити цю ідею? Уявляється, що ні, бо вона є достатньо абстрактною, навіть, відносно до фільму. Тема великого кохання є лейтмотивом сотні, навіть тисячі стрічок. Ідея ж, яку Д.Камерон представив 20th Century Fox була вже доволі конкретною: кохання двох молодих людей (коханців), віку Ромео і Джульєтти на борту "Титаніка", один з яких має дожити до наших днів. Чи є ця ідея придатною для судового захисту? Можливо. Таким чином, чим більше деталей розкривається, тим більше можливостей для оскарження запозичень в суді.

Взагалі практика країн загальної права, а саме США полягає в тому, що там досить поширена охорона конфіденційної інформації, що має достатній ступінь конкретності. Саме в режимі комерційної інформації (таємниці) охороняються сценарні і бізнес-ідеї. Таким чином, відбувається захист прав автора оригінальної концепції сценарію. Це ще не текст сценарію, тобто не об'єкт авторських прав, це поки конфіденційна інформація, яка була повідомлена і може чогось коштувати. Крім того, необхідно засвідчити факт створення ідеї. Для цього треба, наприклад, написати листа самому собі з повідомленням про вручення і описом того, що було направлено. Часто застосовується процедура депонування тексту, припустимо, в нотаріальній конторі зі вказівкою



про дату депонування. До того ж копія залишається у автора, а депонований текст буде розкритий лише під час розгляду в суді конфлікту про порушення прав інтелектуальної власності.

Взагалі для виникнення і здійснення авторських прав не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Авторське право виникає внаслідок факту його створення. Крім того, за відсутністю доказів іншого автором вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або на примірнику твору (презумпція авторства). Процедура літування або депонування не доводить однозначно авторство на твір або ідею, а тільки закріплює дату створення (як би пріоритет) у випадку, якщо хтось вирішить запозичити ідею автора і видати за свою. Насправді доведення авторства буде відбуватися в суді. В Україні застосовують схожі засоби захисту, можна також зареєструвати ідею у вигляді твору в Державній агенції з авторських і суміжних прав, але всеодно відомий постулат про те що авторське право не захищає ідеї призводить на практиці до того, що на основі ідеї автора, хтось може створити свій сценарій або розкрити її своїми словами, привласнивши тим самим і гроші, і славу. Єдиний вихід — це режим комерційної таємниці, який насправді дуже важко застосувати пересічному громадянину — автору ідеї.

Те саме відбувається в науковому світі, де запозичення чужих ідей стає нормою. О.А.Підпригора писав: *"В науковому світі незалежно від законодавства визнають авторство і повагу до ідеї, концепції ав-*

тора. Адже було б протиприродним, коли б автор ідеї чи концепції, яку він опублікував, не мав права на авторство. Виходить, що кожний, хто виклав би цю ідею чи концепцію своїми словами в іншій публікації, вважав би себе її автором, не рахуючись з попередньою публікацією. Але ж це не так, принаймні так не повинно бути. Тому важко пояснити, чому автори ідеї, концепції, методу, процедури, процесу... позбавлені правової охорони. На нашу думку, — це нонсенс, який має бути усунений" [7, с.10]. Крім того, О.А.Підпригора справедливо вказував на такий недолік спеціального закону про авторське право, як те, що наводячи перелік творів, які підпадають під його правову охорону, Закон не містить поняття самого твору [7, с. 6]. Можна навести кілька найбільш емних понять твору. Радянський цивіліст В.Іонас запропонував таке визначення: *"твір — це відзеркалення дійсності, що є синтезом ідей (понять, образів), вираженим в об'єктивній формі, містить вирішення задачі пізнання і перетворення людини, суспільства або природи"* [8, с. 10]. Дефініція, яку дав В.І.Серебровський [9, с. 32]: *"Твір — це сукупність ідей, думок і образів, що отримали в результаті творчої діяльності автора своє вираження в доступній для сприйняття людськими почуттями конкретній формі, яка допускає можливість відтворення"*, — повною мірою, як нам здається, відзеркалює ідейну, образну та емоційну природу твору".

Інша правова проблема захисту ідеї авторським правом — це встановлення її оригінальності. З цієї точки зору, цікавою є стаття І.Кириченко "Шоу-бізнес в авторському



праві" [10], де автор наводить сутність судового спору, який розглядався в Шевченківському районному суді м.Києва за позовом громадянина З. до радіокомпанії "О" про захист авторського права на назву спортивно-розважальної телевізійної програми "П'ять з п'яти" і про стягнення грошової компенсації (радіокомпанія "О" використала аналогічну назву для своєї радіопрограми). Суть заявлених прав позивач охарактеризував, як: ідею, правила проведення і концепцію спортивно-розважальної телепрограми "П'ять з п'яти". Автор статті майстерно розклав по полицях і довів, що ідея і концепція взагалі не можуть бути об'єктами охорони авторських прав. Те ж, вважає автор, можна сказати про "правила проведення", посилаючись на словник С.Ожегова, де стверджується, що правило — це:

- 1) положення, в якому відзеркалена закономірність, постійне співвідношення будь-яких уявлень;
- 2) постанова, припис, які встановлюють щось;
- 3) спосіб мислення, норма поведінки, звичай, звичка.

Далі І.Кириченко наводить результати дослідження експертів про оригінальність назви "П'ять з п'яти". Так, експерти дійшли висновку, що словосполучення "П'ять з п'яти" можна віднести до поняття "провідний задум, конструктивний принцип різних видів діяльності", яким є концепція. В загальному розумінні словосполучення "П'ять з п'яти" без конкретизуючих та уточнюючих слів (наприклад, п'ять балів з п'яти можливих) має дуже широке застосування і може використовуватися в різних випадках для характеристики необхідної кількості позитивних результатів, які не-

обхідно отримати для досягнення певної мети за обмеженої кількості спроб для її досягнення та за певних умов. Наприклад, можна сказати, що студент вирішив "п'ять з п'яти" завдань екзаменаційного білету і отримав "п'ять з п'яти" можливих балів, необхідних йому для отримання стипендії, диплому. Результати пошуку в мережі Інтернет з метою визначення частоти згадування фраз "5 из 5", "п'ять з п'яти", "5 of 5", "5*5" та їх значення розташувалися на 73 сторінках пошукового серверу і підтверджували висновки: словосполучення "п'ять з п'яти" може відноситися до сторінок, розділів книги, результатів змагань; використовуватися як назви ігор, конкурсів, доменів; зустрічатися в текстах літературних творів тощо. Таким чином, експертиза довела, що словосполучення "п'ять з п'яти" є загальноновживаним поняттям, яке широко використовується в повсякденній мові. Як категорія логіки таке поняття характеризується великим обсягом і малим змістом. Тобто просте словосполучення, яке взяте з живої мови не можна розглядати як результат творчої діяльності, тобто як оригінальну назву відповідно до ст. 9 Закону "Про авторське право і суміжні права". Назва не є новою, не має фантазійного характеру, не відрізняється оригінальністю і є широкоживаною. Назва також не є оригінальним використанням вже відомих слів стосовно певної тематики і ідейної спрямованості, що в сукупності надавало б їй нової якості.

Громадянин З. намагався довести, що назва виражала концепцію гри. Концептуальні положення, які були наведені в сценарії полягали у: виконанні п'яти елементів з шести



різних видів спорту і відповідь на п'ять питань з історії спорту; участь двох команд по п'ять гравців у кожній; кожна команда може отримати 25 залікових очок, а кожний гравець — виконати п'ять завдань. Експерти вказали на те, що ця назва може бути концепцією будь-якого спортивного змагання і взагалі концепція авторським правом не охороняється. Суд відмовив громадянину З. у задоволенні позовних вимог.

Далі І.Кириченко наводить приклад з історії мистецтва, коли завдяки популярності самого авторського твору, назва отримала відомість і міцно закріпилася за ним в свідомості глядачів — це назва всесвітньо відомого фільму Федеріко Фелліні "Вісім з половиною". Дійсно, сама словосполучка "Вісім з половиною" як така (за умови абстрагування від назви твору) дійсно нічим не відрізняється від назви "П'ять з п'яти", в ній також відсутня оригінальна вигадка автора та змістова сторона, вона є загальноживаним числом у математиці, вона не стосується тематики твору, не набуває ідейної спрямованості. Головна різниця полягає в тому, що, по-перше, сам твір (сценарій фільму) є об'єктом авторського права, а, по-друге, назва стійко з ним асоціюється у глядачів. Фільм Федеріко Фелліні "Вісім з половиною" це не тільки об'єкт авторського права, а ще й бренд.

Інший приклад. Всесвітньо відоме телевізійне шоу "Хто хоче стати мільйонером", ідея якого належить Celador International, з першого ефіру в 1998 р. на ITV отримало шалену популярність і розійшлося по всьому світу. Ідея телевізійної гри була придбана також російським каналом ОРТ і реалізована в програмі

"О, щастливчик", українським каналом 1+1 (програма "Преший мільйон"). Програма має банальний концепт — це питальник із загальних знань та два правила: сума грошового виграшу подвоюється з кожною правильною відповіддю з максимальним виграшом в 1 млн. і підказування в формі дзвінка другові, який, можливо, знає правильну відповідь. Такі елементарні правила лягли в основу телевізійного бестселера. Компанія Celador International створила відділення Brand Alliance для просування гри по всьому світові, а зараз вирішила продавати всі права на телешоу за 85 млн. долл. Цей приклад показує, що проста ідея може принести дуже великі гроші і різниця між програмами "Хто хоче стати мільйонером" і "П'ять з п'яти" полягає в тому, що перша є брендом, а друга ні. На основі гри "Хто хоче стати мільйонером" був створений цілий бізнес: Інтернет-версії, комп'ютерні ігри, ігри для мобільних телефонів.

Невже і далі представники юридичної науки будуть запліщувати очі на той факт, що ідеї вже давно ввійшли на ринок і коштують чималі гроші. Задача права полягає в створенні надійної системи охорони ідей. Авторське право покищо не здатне запропонувати такі охорону та захист. На Заході ідеї користуються комплексним захистом: авторськими правами, режимом комерційної таємниці, захистом як торгові марки.

Та сама проблема виникає в рекламі. Ні для кого вже не секрет, що реклама сьогодні являє собою не тільки інформацію про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та у будь-який спосіб і призначена сформулювати або підтримати



обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких осіб чи товарів, а й творчий витвір, що має ознаки оригінальності і неповторності. Якщо рекламне повідомлення інформує про достоїнства товару і до того ж ще й виражене в оригінальній формі воно становить об'єкт авторського права. Аналізуючи механізм впливу реклами, можна виділити два аспекти її сприйняття: враження і зміст. Враження, створене рекламою психологи називають енграмою. Під цим терміном мається на увазі вплив, який створює назва, незалежно від об'єкту якому вона належить. Враження складається

з відчуттів людини, що вперше чує або читає незнайоме слово, а також емоційних образів, які ці букви і звуки викликають [11, с. 13]. Таким чином рекламний ролик теж складається з ідеї та її образного вираження. Однак, знов ми стикаємося з проблемою захисту ідеї в рекламі. Спеціалісти стверджують, що чим більше оригінальних ходів буде задіяно та незвичним способом подано в рекламі, тим більше шансів буде довести в суді, що хтось просто використав вашу ідею, яка авторським правом не охороняється, а здійснив переробку створеного вами твору [12]. ♦

Література:

1. Дозорцев В.А. *Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации. Сборник статей/ Исслед. Центр частного права.* — М.: Статут, 2005. — 416 с.
2. Силонов И. *Интеллектуальная собственность и шоу-бизнес// Закон, 2000.* — № 4. — С. 91 — 93.
3. Силонов И. *Авторские и смежные права в шоу-бизнесе// Ителлектуальная собственность.* — № 3, 1998. — С. 86 — 91.
4. John Howkins. *The Creative Economy. How people make money from ideas.* — New York: Penguin books, 2001. — P. 264
5. Флорида Д. *Креативный класс: люди, которые меняют будущее.* — М.: Классика — XXI, 2005. — 421 с.
6. Интернет ресурс: <http://www.rostovmedia.ru/modules.php?name=News&file=print&sid=526>.
7. Підпригора О. *Проблеми системи законодавства України про інтелектуальну власність// Інтелектуальна власність, 2000.* — № 3. — С. 3 — 14.
8. Ионас В. *Произведения творчества в гражданском праве.* — М.: Юрид лит, 1972. — 168 с.
9. Серебровский В.И. *Вопросы советского авторского права.* — М.: Изд-во АН СССР, 1956. — С. 283.
10. Кириченко И. *Шоу-бизнес в авторском праве//Юридическая практика, 2004.* — № 27 (341).
11. Ситцевой В., Кириченко И. *Нова редакція Закону України "Про рекламу" з огляду на право інтелектуальної власності// Інтелектуальна власність, 2004.* — № 2. — С. 10 — 15.
12. Минков А. *Авторское право в рекламе/* <http://www.copyrighter.ru/lite/article17.htm>.

Міністерство освіти і науки України
Міністерство промислової політики України
Міністерство економіки України
Національна академія наук України
Академія правових наук України
Державні адміністрації Харківської, Сумської, Полтавської областей
Північно-Східний науковий центр НАН і МОН України
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого
Інститут економіки та прогнозування НАН України
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України
Харківський національний економічний університет
Харківська національна академія міського господарства
Технопарк "Інститут монокристалів"
Центр "Харківські технології"

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: НАУКОВЕ, ЕКОНОМІЧНЕ ТА ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

27-28 жовтня 2006 р.

м. Харків

"Конкурентна Україна" перехід до інноваційної моделі розвитку визначений як основна стратегічна мета, на досягненні якої повинні бути зосереджені зусилля органів державної влади, організацій науки, освіти і бізнесових структур, усіх суспільних інститутів.

Тому за наслідками обговорення вказаних питань і проведених дискусій учасники конференції прийняли наступні рекомендації:

ЕКОНОМІЧНИХ СЕКЦІЙ:

1. Схвалити досвід проведення конференції з проблем наукового, економічного та правового забезпечення інноваційного розвитку України, що сприяє підвищенню рівня інноваційної культури суспільства та міжрегіонального науково-технічного співробітництва. Вважати доцільним подальше посилення організаційної, інформаційної та практичної спрямованості конференції, для чого:
 - 1.1. запровадити практику проведення тематичних семінарів, круглих столів та інших заходів, що сприяють обміну думками і виробленню управлінських рішень за ключових питань розвитку інноваційних процесів в Україні;
 - 1.2. для узагальнення та розповсюдження практичного досвіду інноваційної діяльності, ввести у практику запрошення на конференції, тематичні семінари, круглі столи та інші заходи, представників малого та середнього бізнесу, промислових підприємств, банків та небанківських фінансових установ;
 - 1.3. здійснити заходи із консолідації зусиль вчених та спеціалістів щодо підготовки матеріалів та участі у конференціях, тематичних семінарах, круглих столах та інших заходах, розширивши коло тематичних напрямків та секцій;
 - 1.4. розглянути питання про доцільність залучення до участі в обговоренні наукових, економічних та правових проблем інноваційної діяльності закордонних вчених, що займаються проблемами інноваційного розвитку, провідних менеджерів та фахівців з інноваційних бізнес-структур для використання їх досвіду під час розбудови регіональної інноваційної системи та подальшого міжнародного співробітництва в сфері інновацій.
2. Національна стратегія створення в Україні економічних засад інноваційної моделі розвитку повинна передбачати комплекс загальнонаціональних, регіональних та місцевих заходів, збалансованих на усіх рівнях державного управління та органічно поєднаних з інноваційною активністю незалежних економічних суб'єктів, зокрема:
 - 2.1. здійснення державної промислової та інвестиційної політики, спрямованої на активізацію нововведень як пріоритетної складової загальної стратегії соціально-економічного розвитку держави та конкурентних стратегій суб'єктів господарювання, забезпечення єдності структурної та інноваційної політики;
 - 2.2. підтримка добросовісної конкуренції на внутрішньому ринку, яка охоплюватиме підприємства до інноваційної діяльності та створення умов для реалізації вітчизняними підприємствами наступальної стратегії на зовнішніх ринках;

- 2.3. запровадження пільгового режиму та удосконалення механізмів фінансування інноваційної діяльності, вдосконалення інфраструктури ринків з метою підвищення питомої ваги наукомістких продуктів в особистому та виробничому споживанні;
- 2.4. диверсифікація організаційних форм функціонування національної економіки, забезпечення співпраці малих та середніх підприємств з корпоративними структурами, підтримка великих підприємств і об'єднань, які мають змогу реалізувати загальнодержавні інноваційні пріоритети, розвиток науково-виробничої кооперації, венчурного бізнесу, промислово-фінансової інтеграції, в тому числі — на міжнародному рівні;
- 2.5. пріоритетний розвиток людського потенціалу як основи майбутнього постіндустріального суспільства;
- 2.6. посилення інтеграції України в світовий науково-технологічний простір, розширення міжнародної співпраці на державному рівні та на рівні окремих підприємств та інституцій в галузі науки, техніки та інновацій;
- 2.7. модернізація системи державної підтримки інноваційних процесів на користь збільшення питомої ваги заходів непрямого їх стимулювання:
 - створення науково-дослідницьких центрів зі змішаним (державно-приватним) фінансуванням;
 - формування системи безоплатного забезпечення державними інформаційними ресурсами інститутів, які надають інфраструктурні послуги, концентрують та поширюють інформацію про інноваційні пропозиції;
 - розробка надійної системи кон'юнктурних досліджень ринкового попиту на науково-технічну та інноваційну продукцію через створення державно-приватних консультаційних установ на центральному та регіональному рівнях;
- 2.8. запровадження системи критеріїв відбору пріоритетних технологій та інноваційних проектів за їх функціональними ознаками, зокрема за відповідністю світовому технологічному рівню, міжнародною конкурентоспроможністю, потенціалом реалізації галузевих технологічних наукомістких завдань структурної перебудови економіки, ресурсозбереження, соціального забезпечення та захисту, розвитку людського капіталу тощо;
- 2.9. розбудова інститутів довгострокового рефінансування та кредитування інвестиційних та інноваційних проектів, запровадження механізмів конкурсного відбору та експертизи проектів та лібералізація доступу іноземного банківського капіталу на ринки фінансування інноваційних проектів;
- 2.10. запровадження інструментів заохочення децентралізованого фінансування інноваційної діяльності, в тому числі:
 - створення мережі державних венчурних компаній для пільгового кредитування високотехнологічних підприємств;
 - формування державної системи страхування ризиків інноваційної діяльності та інноваційних кредитів через мережу державно-приватних страхових компаній;
 - залучення до венчурного фінансування нетрадиційних учасників інно-

- ваційної інфраструктури (бізнес-ангели) за рахунок законодавчо закріпленої частки у власності і прибутку підприємств високотехнологічного бізнесу;
- 2.11. стимулювання масового створення суб'єктів та об'єктів нефінансової інноваційної інфраструктури: технопаркових та інкубаційних структур, мережі регіональних центрів інноваційного розвитку, віртуальних інноваційних центрів та бірж вітчизняних інновацій, патентних підрозділів на виробничих підприємствах.
 3. Схвалити Концепцію формування регіональної інноваційної системи Харківської області, представлену на конференції Північно-східним науковим центром НАН і МОН України. Для практичної реалізації Концепції:
 - 3.1 надіслати пропозиції Північно-східного наукового центру НАН і МОН України щодо формування регіональної інноваційної системи до Кабінету Міністрів України, Харківської обласної державної адміністрації, Харківської обласної ради, Харківської міської ради;
 - 3.2. визнати позитивним досвід діяльності технопарків та інших суб'єктів інноваційної інфраструктури на території Харківської області та, з метою поширення цього досвіду, створити міжрегіональну систему інформаційних центрів щодо обміну інформацією та розповсюдження інноваційних пропозицій вчених та спеціалістів;
 - 3.3. прискорити вирішення питання про формування Регіональної громадської Ради з проблем інноваційного розвитку як дорадчого експертно-консультативного органу при Харківській обласній державній адміністрації та Харківській обласній раді;
 - 3.4. визнати необхідним створення регіонального інноваційного центру як базового елементу регіональної інноваційної системи та сформулювати конкретні умови участі провідних освітніх та наукових установ Харківської області у формуванні його статутного капіталу та поточній діяльності;
 - 3.5. запровадити єдині методологічні підходи до оцінки інноваційного потенціалу підприємств та установ, територіальних кластерів, корпоративних та сітьових бізнес-структур, окремих нагромаджень ресурсів та регіону в цілому, а також моніторингу їхнього функціонування та формування інноваційних рейтингів.
 4. Звернути увагу органів державної влади і місцевого самоврядування, навчальних та наукових закладів на необхідність розвитку систем підготовки менеджерів в сфері інноваційної діяльності.
 5. Активізувати роботу державних засобів масової інформації щодо широкого розповсюдження матеріалів стосовно специфіки інноваційних процесів та напрямів функціонування інноваційної інфраструктури.
 6. Посилити роботу щодо пропаганди та розвитку інноваційної культури працівників сфери управління, науковців та підприємців, організувати проведення спеціалізованих тренінгів на місцях.

ЮРИДИЧНИХ СЕКЦІЙ:

I. Цивільно-правова секція:

1. Реформування законодавства, яким регулюються майнові та особисті немайнові відносини, пов'язані зі сферою інтелектуальної власності, обороту інтелектуальних продуктів, їх впровадження у виробництво шляхом створення наукових та підприємницьких структур має здійснюватися на основоположних засадах Цивільного кодексу України (далі — ЦК України).
2. Результатом цього має стати формування спеціального інноваційного законодавства, яке по-перше, має узгоджуватися з принципами, встановленими в ЦК України та Законі України "Про державне регулювання комерційної діяльності"; по-друге, бути структурованим відповідно до регулювання тих напрямків суспільних відносин, котрі стосуються інноваційної діяльності; по-третє, мати комплексний характер.
В подальшому інноваційне законодавство потребує кодифікаційної роботи, результатом якої має бути розробка Інноваційного кодексу України.
3. Для проведення масштабної роботи із опрацювання інноваційного законодавства потрібно створити автоматизовану аналітично-інформаційну систему. Це стосується передусім питань інтелектуальної власності, юридичних осіб, інвестування, цінних паперів, фінансових послуг тощо, усього кола відносин, які охоплюються широким розумінням інноваційної діяльності. Такий підхід дозволить виявити недоліки та суперечності законодавства, що є необхідною передумовою його реформування. Відповідно доцільно піддавати обробці проекти нових інноваційних законів для визначення їх відповідності **прийнятним** засадам інноваційної діяльності.
4. З метою удосконалення правових засад інноваційної діяльності необхідно розробити і впровадити комплекс першочергових заходів, спрямованих на усунення системних недоліків у функціонуванні науково-технологічного комплексу й реалізацію інноваційної моделі розвитку України, серед яких головними є розробка:
 - чіткої стратегії побудови інноваційної інфраструктури;
 - видів юридичних осіб, організаційно-правова форма яких є найприйнятнішою для залучення капіталу в розвиток і освоєння нових технологій;
 - основ венчурного бізнесу та венчурного фінансування із запропонованими положеннями щодо їх активізації в Україні;
 - схеми залучення приватного капіталу для фінансування інноваційної діяльності, створення системи державно-приватних джерел фінансування;
 - засад функціонування інвестиційних фондів і компаній;
 - єдиної методології інвентаризації та експертної оцінки наявного науково-технічного і технологічного потенціалу країни та формування бази даних;
 - біржових (а також ярмаркових тощо) механізмів торгівлі інтелектуальними продуктами;
 - способів досягнення комерціалізації усіх наукових розробок, включаючи ті, що створено фундаментальною наукою, для чого мають бути втілені в законодавчі механізми пропозиції із реформування вищої школи та вільного розпорядження нею коштами, одержаними від ре-

- лізації результатів інтелектуальної діяльності;
- способів залучення вузів та наукових закладів до практичної діяльності за допомогою створення відповідних структур та змін у регулюванні їх правових можливостей, визначення інноваційної діяльності як однієї з основних статутних видів діяльності вузів;
 - дієвих схем врахування інтересів певних регіонів із розташованими на їх території вузами та науковими закладами, іншими суб'єктами, що мають відношення до інноваційної діяльності та ін.;
 - засад конкурсної підтримки науково-технічної діяльності та інновацій, включаючи необхідний пакет нормативно-правових документів.
5. **Інноваційна інфраструктура має охоплювати** процес створення об'єкта інтелектуальної власності та оформлення права на нього, пропозиції щодо використання об'єкту інтелектуальної власності, забезпечення процесу впровадження інновації та його фінансування, контроль за використанням і поверненням коштів та використанням коштів, отриманих від упровадження інновацій, процес вкладення об'єктів інтелектуальної власності до статутних капіталів господарських товариств та ринковий обіг цих об'єктів.
6. Слід приділити особливу увагу створенню інноваційних структур, в яких брали б участь місцеві органи державної влади, самоврядування, наукові та освітні заклади, промислові підприємства, банківські установи, страхові компанії, інші компанії на ринку фінансових послуг для гармонійного поєднання державних, суспільних, регіональних та приватних інтересів.
7. Слід постійно аналізувати процеси створення і функціонування центрів трансферу технологій, розробки принципів і супроводу діяльності нової фінансової індустрії — венчурного капіталу, проведення експертизи перспективних проектів, пошуку споживачів інвестицій та діагностики ризиків, поетапного запровадження багаторівневої системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців для інноваційної діяльності у виробничо-технологічній і науковій сфері, у тому числі — малого підприємництва, управління інтелектуальною власністю, розробки й апробації моделей "технологічного коридору" — від одержання нових знань до виробництва на їхній основі нової конкурентноздатної продукції і виведення її на ринок, підготовки фахівців для роботи з іноземними інвесторами і венчурними компаніями та ін.

З цією метою слід розробити програму створення університетських технопарків з відповідною структурою, включаючи бізнес-інкубатори. В якості пілотного проекту можливо створення у 2008 році університетського технологічного бізнес-інкубатора при ХНТУСГ, забезпечивши цей процес відповідним законодавчим супроводженням.

Паралельно слід опрацьовувати технологічну кейс-методологію як вид трансферу технологій, що вирішуватиме проблеми:

- інвентаризації технологій;
- оптимального прийняття рішень в сфері розробки та впровадження технологій;
- підвищення якості підготовки кадрів;
- сприяння впровадженню технологій.

З цією метою вбачається доцільним координувати зазначену діяльність з Проектом "Григорій Сковорода-300", пов'язаного з ціннісним підходом до інноваційної діяльності, та українською діаспорою.

8. Для проведення роботи у цих напрямках слід зосередити зусилля вузів та наукових закладів, фахівців у сфері економіки та права, зокрема, конкуренції, корпоративного управління, інтелектуальної власності, патентного пошуку, ринку цінних паперів та фінансових послуг тощо. З метою координації цієї діяльності доцільно створити Інститут державно-правових проблем інновацій у формі співучасті наукових та навчальних закладів, зокрема, Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, Академії правових наук України та її науководослідних інститутів, Інституту законодавства при Верховній Раді України, Інституту економіко-правових досліджень НАН України.

II. Господарсько-правова секція:

1. Перелік прогнозів та програм, встановлених Законом України "Про державне прогнозування та розробку програм економічного й соціального розвитку" потребує доповнення довгостроковою програмою соціально-економічного розвитку держави, якою має закріплювати інноваційно-орієнтований курс розвитку України.
2. Система багаторівневого державного планування й прогнозування зумовлює доцільність розробки та прийняття комплексного документу з питань забезпечення реалізації інноваційної моделі економічного розвитку з робочою назвою "Концепція забезпечення інноваційного розвитку України". Такий комплексний документ з питань забезпечення реалізації інноваційної моделі економічного розвитку повинен задати необхідний вектор інноваційним процесам, узгодити всі інноваційні трансформації в країні в різних сегментах та галузях економіки та стати підґрунтям для розробки конкретних заходів з їх реалізації та забезпечення.
3. Побудова інноваційної моделі економіки та інформаційного суспільства вимагає законодавчих зусиль не лише на рівні реалізації інноваційної стратегії соціально-економічної політики держави через прийняття та виконання прогнозів та програм соціально-економічного розвитку, а також на рівні створення правового поля для функціонування національної інноваційної системи, яке має охоплювати такі основні моменти:
 - принципи, вихідні засади регулювання національної інноваційної системи;
 - структурні елементи національної інноваційної системи;
 - місце держави, форми її участі в національній інноваційній системі;
 - механізми та заходи державного регулювання національної інноваційної системи;
 - систему органів державного управління та контролю за інноваційними процесами в країні;
 - напрямки та програми розвитку національної інноваційної системи, в тому числі порядок їх розроблення, затвердження, моніторингу та коригування, із прогнозуванням визначальних показників її функціонування у майбутніх періодах;

- об'єкти, особливості та різновиди інноваційних відносин;
 - правовий статус, організаційно-правові форми та вимоги до суб'єктів інноваційної діяльності;
 - організаційні форми, умови та правила функціонування інших елементів національної інноваційної системи;
 - інфраструктуру національної інноваційної системи;
 - особливості правового обороту інтелектуальних та інноваційних об'єктів на ринку інновацій.
4. Визнання інноваційної політики окремим напрямком соціально-економічної політики держави зумовлює постановку питання про доцільність створення або виокремлення спеціально уповноваженого органу в сфері інноваційної діяльності, завданням якого повинні визнаватися загальне керування інноваційними процесами в країні, координація діяльності інших державних органів щодо інноваційних питань, формування та забезпечення діяльності національної інноваційної системи. Слід чітко встановити розмежування повноважень між іншими органами, залученими до реалізації інноваційної політики, (Міністерством промислової політики, Міністерством економіки, Міністерством освіти і науки, Державним агентством з інвестицій та інновацій) з виключенням дублювання їх функцій, а також із додержанням принципу логічного взаємозв'язку з самим інноваційним процесом.
5. Визнати доцільним законодавче закріплення наступних дефініцій щодо інноваційної діяльності:
- 1) інноваційний продукт — комплексний об'єкт, який є результатом робіт із доведення об'єкту інтелектуальної власності до стадії впровадження згідно з інноваційним проектом шляхом здійснення дослідно-конструкторських, проектних, технологічних, інженерних, випробувальних та інших робіт з виготовленням дослідних зразків, пробних партій продукції або запровадженням експериментального виробництва, а також складанням технічної документації по виробництву нової продукції, надання нових послуг, що базуються на об'єкті інтелектуальної власності, та/або використанню останнього у виробничому процесі як нової технології, способу, процесу, ресурсу, іншого рішення;
 - 2) інновація — результат інтелектуальної, в тому числі, наукової та науково-технічної, діяльності, оформлений в установленому законом порядку як об'єкт інтелектуальної власності, упроваджений суб'єктом господарювання у виробничий процес згідно з інноваційним проектом із здійсненням науково-дослідних та/або дослідно-конструкторських робіт та виготовленням дослідних зразків, пробних партій продукції та/або запровадженням експериментального виробництва;
 - 3) інноваційна продукція — нові або суттєво удосконалені товари або послуги, які випускаються (надаються) в результаті впровадження об'єкту інтелектуальної власності як інновації у виробничій сфері відповідно до інноваційного проекту;
 - 4) інноваційна розробка — комплексний об'єкт, який виступає результатом робіт з розробки заходів та засобів впровадження об'єкту інтелектуальної власності з проведенням його грошової оцінки, що припу-

- скає оформлення комплексу документів щодо реалізації останнього певним способом із визначенням технічних, технологічних, фінансових (інвестиційних), організаційних, правових та інших необхідних параметрів (інноваційного проекту), а також надання супроводжуючих його виконання та/або додаткових послуг.
6. Враховуючи, що інноваційні об'єкти становлять собою комплексні явища, які охоплюють не лише права на об'єкти інтелектуальної діяльності, а й включають результати робіт та послуги, вміщують інформацію, уособлену в бізнес-планах, інструкціях й іншій документації, зміст договорів на їх передачу чи використання не може вичерпуватися лише умовами про розпорядження майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності. Вони носять змішаний характер, включаючи елементи різних договорів, що зумовлює необхідність розроблення та закріплення в законодавстві спеціальних правових норм щодо договірних форм розпорядження ними.
 7. Потребують законодавчого закріплення форми та результати впровадження (реалізації) інновацій. Впровадження інновацій може відбуватися шляхом:
 - (а) запровадження випуску нової (суттєво удосконаленої) продукції;
 - (б) застосування за умови традиційного для суб'єкта виробництва нових технологій та/чи обладнання;
 - (в) надання інноваційних робіт, послуг;
 - (г) їх змішаний варіант. Результатами впровадження інновацій слід визнати інноваційну продукцію, інноваційні роботи або послуги, інноваційне виробництво.
 8. Законодавче визначення суб'єктів інноваційної діяльності потребує уточнення. Під суб'єктами інноваційної діяльності пропонується розуміти суб'єктів господарювання (фізичних та юридичних осіб), для яких заняття саме інноваційною діяльністю є основним різновидом господарської діяльності, і головним результатом роботи яких є створення інноваційного продукту та (або) випуск інноваційної продукції. За такого підходу до суб'єктів безпосередньої інноваційної діяльності справедливо віднести: (1) суб'єкти, що доводять об'єкт інтелектуальної власності до стану інноваційного продукту; а також (2) суб'єкти, що впроваджують інновації та/або виробляють інноваційну (інноваційно-містку) продукцію.
 9. В законодавчому порядку слід визнати суб'єктами інноваційної діяльності технологічні парки, оскільки ними проводиться науково-технічна та безпосередньо інноваційна діяльність на систематичній основі, яка спрямована на комерціалізацію результатів наукових досліджень шляхом їх активного впровадження для інтенсифікації процесу отримання доходів від наукової діяльності. Такі обставини свідчать на користь визнання здійснення технопарками господарської, навіть, підприємницької, діяльності. Більше того, за умов покладання на них широких публічно-правових інтересів із піднесення національної промисловості та економіки в цілому така діяльність має носити для технопарків характер основної, й, навіть, виключної, а вони самі — визнаватися суб'єктами зі спеціальним статусом.

10. Організація та налагодження роботи з впровадження результатів інтелектуальної діяльності, створених в рамках державних науково-дослідних та навчальних установ, може бути покладена на єдиний Центр інноваційних технологій (далі — ЦІТ), який може діяти як установа регіонального або загальнодержавного значення. Вихідним принципом діяльності ЦІТ має бути охоплення всіх основних етапів інноваційного процесу після створення результату інтелектуальної діяльності, тобто замикання всіх стадій інноваційного циклу. До предмету діяльності ЦІТ мають входити відповідно до заявленого принципу наступні напрямки:

- 1) *послуги з оформлення та отримання правової охорони результатів інтелектуальної діяльності як об'єктів інтелектуальної власності*: проведення попереднього пошуку в цілях встановлення рівня патентоздатності результатів інтелектуальної діяльності; надання послуг з патентування об'єктів інтелектуальної власності за національною та міжнародною процедурами; аналіз об'єктів інтелектуальної власності на предмет посилення їхнього захисту (за допомогою інших об'єктів інтелектуальної власності або додаткової патентної охорони);
- 2) *послуги з розробки плану комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності*: проведення маркетингових досліджень щодо виявлення стану ринку відповідної продукції; економічний аналіз об'єктів інтелектуальної власності з встановлення ступеню готовності до безпосереднього впровадження; розробка інноваційного проекту; складання бізнес-плану;
- 3) *супроводжуючі послуги з комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності*: оцінка майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності; послуги із ведення бухгалтерського обліку зазначених нематеріальних об'єктів; сертифікація інноваційного продукту; реклама; пошук потенційних партнерів та інвесторів інноваційного проекту; аналіз комерційних пропозицій; розробка заходів щодо комерційної безпеки реалізації інноваційних проектів;
- 4) *юридичне супроводження життєвого циклу інноваційного продукту*: підготовка договорів (цивільних; трудових) з авторами, розробниками об'єктів інтелектуальної власності; розроблення локальних нормативних актів із питань використання та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності; підготовка угод з питань комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності; захист прав на об'єкти інтелектуальної власності у судових інстанціях;
- 5) *консультації*;
- 6) *інформаційні послуги*;
- 7) *науково-аналітична, науково-дослідна діяльність*, в тому числі, аналіз законодавства в сфері інтелектуальної власності та інноваційної діяльності, зокрема: напрацювання пропозицій та рекомендацій з удосконалення стану правового регулювання відносин в сфері інтелектуальної власності та інноваційної діяльності; розроблення наукових методик з окремих питань створення, використання та управління майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності та інноваційними проектами;

8) участь у міжнародному співробітництві в сфері інтелектуальної власності та обмін науково-технічною інформацією.

На виконання поставлених завдань ЦІТ має набути статусу самостійної юридичної особи, засновниками якої можуть, і повинні, на наш погляд, виступити відповідно до спеціалізації заклади Академії наук України та вищі навчальні заклади.

11. Функціонування інноваційного ринку ставить завдання розробки господарського договору нового типу — договору на управління інтелектуальними активами. Необхідність правової формалізації цього типу господарських відносин дозволить оптимізувати відносини дуже важливої ланки інноваційного ринку, що опосередковує процес трансформації об'єкту інтелектуальної власності в інноваційний продукт.
12. Спрямувати зусилля господарсько-правової науки на дослідження особливої організаційно-правової форми спеціального для інноваційного ринку суб'єкта господарювання — компанії з управління інтелектуальними активами, що має стати важливим елементом інфраструктури інноваційного ринку.
13. З метою узагальненого, узгодженого та системного правового забезпечення функціонування національної інноваційної системи слід розробити та прийняти комплексний нормативно-правовий акт — Інноваційний кодекс України, який має регулювати інноваційні правовідносини, що складаються протягом повного інноваційного циклу, а також ті, що пов'язані з організаційним, фінансовим, правовим забезпеченням, стимулюванням, управлінням та контролем інноваційних процесів.
14. В Інноваційному кодексі мають отримати закріплення наступні питання:
 - а) принципи та вихідні засади регулювання національної інноваційної системи;
 - б) визначення національної інноваційної системи, її структурних елементів;
 - в) механізми та заходи державного регулювання інноваційної сфери;
 - г) визначення особливостей та різновидів інноваційних відносин в рамках функціонування національної інноваційної системи;
 - г) встановлення об'єктів інноваційних відносин, зокрема, визначення таких понять, як "інновації", "інноваційний продукт" та "інноваційна продукція", їх кваліфікаційних критеріїв, розмежування та співвідношення з об'єктами інтелектуальної власності, класифікація інновацій (інноваційних продуктів);
 - д) закріплення правового статусу суб'єктів інноваційної діяльності, їх організаційно-правових форм, видів та основних вимог;
 - е) визначення інших суб'єктів інноваційних відносин із зазначенням особливостей їх діяльності, пов'язаної із реалізацією інноваційних проектів;
 - є) закріплення форм участі держави та територіальних громад в інноваційних відносинах зі встановленням принципів розподілу прав на об'єкти інтелектуальної власності та інноваційні об'єкти, створені державними (комунальними установами) або за рахунок коштів державних (місцевих) бюджетів;
 - ж) оформлення інноваційної інфраструктури, виокремлення правових

засобів, механізмів та форм її функціонування;

- з) встановлення засад функціонування інноваційного ринку із визначенням його організаційно-правових форм та особливостей зобов'язальних відносин, що на ньому складаються.

**ПЛАН
ПЕРШОЧЕРГОВИХ ЗАКОНОПРОЕКТНИХ РОБІТ
У СФЕРІ СТИМУЛЮВАННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

1. Розробити та прийняти **Концепцію забезпечення інноваційного розвитку України**, а на її основі розробити та прийняти єдину **генеральну програму інноваційного розвитку України на довгостроковий період**. Така програма має бути покладена в основу розробки цілої низки більш конкретизованих державних програм в тому числі галузевих, науково-технічних, короткострокових та інших, як базовий документ, що фокусує в собі державну стратегію інноваційного розвитку економіки України на довгостроковий період.
2. Внести зміни та доповнення до Закону України "Про державне прогнозування і розробку програм економічного і соціального розвитку" в напрямку регламентації: по-перше, довгострокових програм, як таких, по-друге, **програм інноваційного розвитку, як окремого типу державних програм, міжгалузевого та галузевого значення**, і по-третє, обов'язкової фіксації в таких програмах індикаторів успішності їх виконання і юридичної відповідальності посадових осіб за бездіяльність і некваліфіковане управління в сфері виконання названих програм.
3. Провести роботу з доопрацювання регулювання інноваційної діяльності на рівні кодексів та законів з метою законодавчої систематизації правових засобів державного регулювання інноваційних відносин, зокрема, доповнити ст.10 Господарського Кодексу України нормою про інноваційну політику держави, та внести відповідні доповнення до глави 34 Господарського Кодексу України "Правове регулювання інноваційної діяльності".
4. Розробити нову редакцію Закону України "Про інноваційну діяльність" з урахуванням рекомендацій конференції і враховуючи сучасні науково-теоретичні розробки, зокрема щодо складу інноваційних правовідносин, етапів інноваційної діяльності, особливостей сучасної інфраструктури інноваційного ринку включаючи такі її суб'єкти як компанії із управління інтелектуальними активами, нових комплексних видів інноваційних продуктів як, наприклад, технології та нового розуміння особливостей, складу та змісту господарсько-правових засобів стимулювання інноваційної діяльності.
5. Створити робочу групу з розробки концепції та макету **Інноваційного Кодексу України**, який би на законодавчому рівні систематизував весь блок законодавчого регулювання інноваційної діяльності, визначив би напрямки подальшого законодавчого та підзаконного регулювання, а також встановив би правові системно-структурні зв'язки з іншими бло-

ками законодавства в сфері регулювання економічних відносин.

6. Розробити і прийняти окремий Закон України "Про управління інтелектуальними активами", яким передбачається регламентувати особливості нової організаційно-правової форми — компаній з управління інтелектуальними активами, відносин між такими компаніями та державою; договірно-правового забезпечення їх відносин як з довірцями прав інтелектуальної власності, так і з суб'єктами, що впроваджують створений в результаті такого управління інтелектуальний продукт, а також відносини з іншими суб'єктами на інноваційному ринку.
7. Розробити і прийняти окремий Закон України "Про державну підтримку інноваційної діяльності у пріоритетних галузях економіки України", що передбачив би конкретизацію тих засобів державного регулювання, що реально могли б застосовуватись державою, з огляду на її адміністративні, регулятивні та фінансові можливості у названих галузях економіки, з урахуванням їх специфіки.
8. Розробити проект змін до щойно прийнятих законів України "Про державне регулювання діяльності в сфері трансферу технологій" та "Про управління об'єктами державної власності" в напрямку удосконалення їх законодавчої техніки, забезпечення національних економічних інтересів, найбільш повного охоплення сфери регулювання відповідних відносин.
9. Створити робочу групу з розробки проекту постанови Кабінету Міністрів України "Про захист національних економічних інтересів в інноваційній діяльності", в якому передбачити організаційні законодавчі та фінансові заходи щодо протидії або нейтралізації відтоку українських спеціалістів за кордон, залученню іноземних та вітчизняних застарілих, екологічно-шкідливих та тупикових технологій, безконтрольній та економічно не вигідній передачі вітчизняних інтелектуальних активів за кордон, неефективному використанню вітчизняних інноваційних продуктів тощо.
10. Внести зміни до законів в сфері охорони права інтелектуальної власності, зокрема "Про авторське право і суміжні права", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем", "Про охорону прав на знаки для товарів та послуг", "Про охорону прав на сорти рослин", виходячи з необхідності узгодження законодавчого регулювання питань цієї сфери з регулюванням впровадження результатів інтелектуальної діяльності у виробництво з метою належного забезпечення їх охорони відповідно до вимог Світової організації торгівлі (СОТ) і зокрема, Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS).
11. Внести зміни до законів про регулювання відносин в інформаційній сфері, зокрема законів "Про інформацію", "Про захист інформації в автоматизованих системах", "Про інформаційні агентства" для дієвості використання інформації як об'єкту прав та її обігу.
12. Внести зміни до законів, до сфери регулювання яких відносяться питання наукової діяльності та її результатів, зокрема законів "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про наукову і науково-технічну

експертизу", "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків", "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", "Про особливості правового режиму майнового комплексу Національної академії наук України" із запропонованими правовими механізмами набуття результатами наукової діяльності придатності до ринкового обігу, змін правового режиму майна наукових організацій та порядку здійснення ними комерційної діяльності.

Розробити нормативно-правові акти з питань реалізації прав держави на результати наукової та науково-технічної діяльності, запропонувати зміни щодо вдосконалення порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань.

13. Внести зміни до законодавства про освітню діяльність, зокрема до Закону "Про вищу освіту" щодо розвитку вузівської науки та запровадження ринкових засад практичної реалізації результатів наукових досліджень із врахуванням інноваційних процесів у підготовці спеціалістів під час формування програм навчальних дисциплін.
14. Внести зміни до законів "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", "Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій" щодо вдосконалення регулювання інноваційної діяльності.
15. Внести зміни до законів, що регулюють питання інфраструктури інноваційної діяльності, зокрема про спеціальні економічні зони і створення технологічних парків, зони спецрежимів. Необхідно внести зміни до Закону України "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон", прийняти заходи щодо подальшого функціонування вільних економічних зон України, а також створити сприятливі умови інвесторам, спростити процедуру реєстрації інвестиційних проектів, звітності, створити й удосконалити інфраструктуру тощо.
16. З метою забезпечення ефективної реалізації людського потенціалу у створенні інноваційної продукції та діяльності інноваційних підприємств включити до проекту Трудового кодексу під час підготовки його до другого читання у Верховній Раді України норми щодо особливостей прийняття на роботу (у тому числі професійного росту), припинення трудових відносин із працівниками інноваційних підприємств; особливостей робочого часу та часу відпочинку, нормування та оплати праці у створенні інноваційної продукції тощо.
17. Відповідно до Указу Президента "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року "Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України" від 11 липня 2006 року № 606/2006), розробити законопроект "Про стимулювання інноваційної діяльності та виробництва високотехнологічної продукції в Україні" зі внесенням відповідних змін до законів "Про податок на додану вартість", "Про оподаткування прибутку підприємств" та "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами".
18. Врахувати інноваційну спрямованість в галузі оподаткування під час розробки проекту Податкового кодексу України. Внести зміни до Зако-

ну України "Про оподаткування прибутку підприємств" з урахуванням єдиних методологічних підходів до оцінки інноваційного потенціалу підприємств та установ, територіальних кластерів, корпоративних та сітьових бізнес-структур, окремих накопичень ресурсів та регіону в цілому, а також моніторингу їхнього функціонування та формування інноваційних рейтингів.

19. У зв'язку зі створенням Державного агентства з інвестицій та інновацій і реструктуризацією державного управління в цій сфері внести зміни до законодавства для відповідного забезпечення виконання ним своїх функцій щодо:

- підпорядкування Держінвестицій та порядку здійснення контролю за його діяльністю, скасувавши наказ Мініекономіки від 3 липня 2006 року № 232 "Про спрямування і координацію Міністром економіки України діяльності Державного агентства України з інвестицій та інновацій";
- координації функцій усіх органів державної влади для забезпечення виконання Держінвестицій своїх функцій та завдань;
- удосконалення порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів;
- відносин із Українською державною інноваційною компанією та створення інших фінансових установ (їх системи) для забезпечення фінансування інноваційної діяльності;
- здійснення громадського контролю за діяльністю Держінвестицій та його відносин з відповідною суспільною інституцією, наприклад, із Громадською радою з питань науки, інноваційного розвитку та інтелектуальної власності, що було утворено при Міністерстві освіти і науки України наказом від 26 травня 2005 року № 314 та Національною радою з інноваційного розвитку України як дорадчого органу при Президентові України, створеної Указом Президента України від 18 серпня 2006 року № 691/2006. При формуванні складу такого громадського органу потребують врахування інтереси широких верств науковців та фахівців у сфері права, інтелектуальної власності, фінансів тощо;
- організацію робіт з інформаційного забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності, після передання цих функцій від Київського ЦНТЕІ до Держінвестицій як головної організації;
- опрацювання різних методичних рекомендацій, як то: процесу розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівнів, проведення експертизи проектів створення інноваційних структур, оцінки майнових прав інтелектуальної власності тощо.

ВЕЛОСИПЕДНА ІСТОРІЯ

У 1815 році Дрез один з винахідників пристрою, який називався селерифер заявив про винахід, що зовні нагадував велосипед. Він мав досить кумедний вигляд — двоколісний самокат з дерев'яною рамкою без руля та педалів Дрез приїхав на ньому на Венський конгрес. В подальшому він отримав місце професора механіки, а також десятирічний патент на свій винахід. Це дозволило йому успішно зайнятися виготовленням так званих "бігових Машин". У 1818 році француз Динер взявши патент на "дрезину" в своїй країні впреше назвав її "велосипедом". Від латинського "velox" — швидкий "pedis" — нога. У 1845 році німецький винахідник Міліус сконструював перший велосипед з педалями. Довгий час велосипеди виготовлялись із дерева. У 1867 році Каупер придумав досить легкі колеса на проволочених спицях. В 1869 році з'явилися велосипеди з металевою рамою. Француз Тевенона придумав велосипедні шини з каучуку. Французький фабрикант Сю Рей вперше застосував у велосипедах шарикопідшипники. Англійський винахідник ввів цепну передачу від педалів на заднє колесо. Після чого швидкість велосипеда значно зросла.

Ветеринар Данлоп у 1885 році оснастив колеса велосипеда свого сина пневматичними шинами з гутаперчевого шлангу. Він також придумав клапан, який дозволяв легко та швидко накачати колесо. У 1888 році Данлоп отримав патент і почав виробництво пневматичних шин. З 1890 р. почався значний розвиток велосипедної промисловості.

До речі в Росії перший двоколісний велосипед з великим переднім колесом та малим заднім, був сконструйований ще в 1801 році кріпосним майстером Є.М. Артемоновим. На ньому він і проїхав від Пермі до Петербурга.

За матеріалами: <http://www.uctt.ru/>

Тематичний показник статей і матеріалів, надрукованих у журналі 2006-го року

№, стор

Авторське право

<i>В. Дроб'язко</i>	До історії авторського права в Україні ХХ століття (продовження)1, 3
<i>А. Дитц</i>	Пять столпов в системе авторского права и угрожающая им опасность 1, 13
<i>С. Глотов</i>	До питання про вичерпання авторського права. Вичерпання авторського права у середовищі1, 26
<i>М. Мельников</i>	Захист особистих немайнових прав автора в Україні 2, 35
<i>В. Гулкевич</i>	Кримінально-правова охорона авторського права і суміжних прав в Іспанії 2, 40
<i>С. Глотов</i>	Можливість застосування законодавства про авторське право до творів у цифровій формі 3, 10
<i>С. Глотов</i>	NAPSTER & GROKSTER або проблеми цифрового тисячоліття 5, 39
<i>О. Штефан</i>	Поняття об'єкту авторського права та критерії його охороноздатності 6, 3
<i>М. Мельников</i>	Визначення поняття "твір" з позиції авторського права 6, 9
<i>С. Бутнік-Сіверський</i>	Авторське право на інтерв'ю та його вдосконалення 6, 12

Патентне право

<i>В. Прахов</i>	Кваліфікація об'єктів промислової власності в Україні 3, 3
<i>Л. Работягова</i>	Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав 5, 26
<i>Т. Васьковська</i>	Промисловий зразок як твір

декоративно-прикладного
мистецтва 5, 35

Захист прав

- О. Штефан* Проблеми реалізації Угоди TRIPS
в національному законодавстві
України 2, 15, 3, 16
- З. Борисенко* Припинення недобросовісної
конкуренції в Україні 2, 27
- О. Чичурина* Патентний суд в системі правової охорони
інтелектуальної власності Республіки
Беларусь: цілесобразна ли модель 3, 32
- І. Полуєтков* Цивільно-правові способи захисту
прав інтелектуальної власності на
комерційні послуги 4, 26, 5, 51
- Л. Романадзе* Органи захисту прав на торговельні
марки: зарубіжний досвід і Україна 5, 61, 6, 30
- І. Томаров* Право слідування і право попереднього
користувача: юридична природа та
місце в системі інтелектуальних прав 6, 17
- В. Рыбин* К вопросу об истории украинского
законодательства о товарных знаках 6, 25

Право та інновації

- Ю. Атаманова* Функціональні особливості інновації
як об'єкта інноваційного права 1, 44
- В. Нежиборець,
С. Ревуцький* Закономірності та особливості науково-
технологічного та інноваційного розвитку
в світовому просторі 3, 32
- О. Орлюк* Виконання наукових досліджень за
державні кошти: міжнародний досвід 4, 3
- Ю. Атаманова* До питання про розподіл компетенцій щодо
здійснення інноваційної політики в системі
органів державної виконавчої влади 4, 10
- О. Орлюк* Деякі аспекти застосування Закону
України “про державне регулювання
у сфері трансферу технологій 5, 3

- Ю. Атаманова* Технологічні парки в Україні: аналіз концептуально-правового підґрунтя та законодавчої досконалості 5, 11
- О. Сімсон* Інновації в сфері творчості і шоу-бізнесу 6, 39

Договірне право

- Ю. Капіца* Договір франчайзингу в праві України та Європейського союзу 4, 18

Науковий пошук

- В. Кращенко, О. Дорошенко* Чи є судовий експерт науковцем 1, 37

Науковий погляд

- Б. Прахов* Чи є ноу-хау об'єктом інтелектуальної власності 5, 22

Сучасність і перспектива

- Б. Малицький, О. Попович* Проблеми використання інтелектуального потенціалу та інтелектуальної власності в контексті побудови знаннєвого суспільства 3, 38

Досвід країн світу

- І. Несторук* Юридичні аспекти так званої “війни цін” у польському законодавстві — огляд нормативних актів 1, 55
- Н. Бочарова* Конституційно-правова охорона інтелектуальної власності (сучасний зарубіжний досвід) 4, 37

Міжнародно-правові аспекти

- З. Мамон* Гносеологія міжнародного публічного арбітражу 5, 67

Державне управління

- В. Пількевич* Форми та методи управління

державним майном: адміністративно-
правові аспекти 2, 48

Ю. Сорочинський Цілі державного управління
інноваційною діяльністю 2, 57

Судова експертиза

О. Дорошенко Межі компетенції експерта при
проведенні судової експертизи
об'єктів інтелектуальної власності 2, 8

Інтелектуальна економіка

Ю. Рудченко Кредит під заставу торговельної
марки. Зарубіжний досвід та
українська дійсність 2, 63

В. Першин Управління мотивацією в процесі
здійснення інвестиційного проекту 2, 70

І. Шульпін Розрахунок загальної шкоди
правовласника при протиправному
використанні об'єктів промислової
власності (методичні рекомендації) 3, 46

Освіта

В. Литвин, В. Пригода
Всесвітня академія ВОІВ та НТУУ
“КПІ” — плідна співпраця 2, 76

Акти законодавства

Директива 2004/48/EG Європейського Парламенту и
Совета от 29 апреля 2004 г. “Об осуществлении
прав интеллектуальной собственности” 4, 45

До відома

Науково-практичний коментар до Цивільного
кодексу України “Право інтелектуальної власності” 1, 67

Резолюція десятої юбилейної міжнародної
науково-практичної конференції “Защита
прав интеллектуальной собственности” 3, 58

Рекомендації Всеукраїнської науково-

практичної конференції. Інноваційний розвиток України: наукове, економічне та правове забезпечення	6, 47
--	-------

Цікаво знати

Земля вже ніколи не буде такою	1, 12
У Великобританії створили літаючу тарілку	1, 66
Концерн L'JREAL захистив свої права	2, 14
Рейтинг країн за кількістю виданих у 2005 році патентів на винахід	2, 34
Пастка для відеопірата	2, 79
Виникнення мобільного зв'язку	4, 66
Жувальний чай	4, 66
З історії копіювання	4, 67
Уринобатарейка	4, 67
Земля готова до змін	5, 25
Дистанційний автограф	5, 38
Звідки взялося мило	5, 75
Фантик та цукерка ідеальна пара	6, 8
Я не лисий, а новий товарний знак	6, 11
Смачний запах реклами	6, 16
Пральна історія	6, 29
Велосипедна історія	6, 62



Наукова рада журналу:

Врублевський В.К., Довгерт А.С., Кузнецова Н.С., Майданик Р.А., Малишева Н.Р., Пасенюк О.М., Патон Б.Є., Побірченко І.Г., Притика Д.М., Редько В.В., Сташис В.В., Тацій В.Я., Шемшученко Ю.С.

Редакційна колегія журналу:

Орлюк О.П., (голова редакційної колегії), Андрощук Г.О., Бутнік-Сіверський О.Б. Грошевий Ю.М., Дорошенко О.Ф.(заступник голови редакційної колегії), Дроб'язко В.С., Закалюк А.П., Захарченко Т.Г., Индукаєв В.К., Копиленко О.Л., Крупко П.М., Крупчан О.Д., Міроненко Н.М., Москаленко В.С., Нежиборець В.І., Панов М.І., Петришин О.В., Підпалов Л.В., Пічкур О.В., Святоцький О.Д., Семчик В.І., Сегай М.Я., Сидоров І.Ф., Солощук М.М., Теплюк М.О., Тихий В.П., Худолій Б.М.

Прахов Б.Г. — головний редактор

Петренко С.А. — заступник головного редактора

Засновник —

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 10573 від 07.11.2005 року.

До уваги авторів та читачів

Редакція приймає рукописи статей як на електронних носіях, набраних у програмах MS Office, так і надруковані на папері.

Статті повинні бути оформлені відповідно до вимог ВАК України щодо наукових робіт, та мати рецензію.

Авторів просимо разом із матеріалами надсилати свою фотографію та інформацію щодо наукового ступеня, місця роботи, посади, поштової адреси і контактних телефонів.

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення рукописів. За достовірність інформації та статистичних даних, що містяться у рукописах, відповідальність несе автор.

Повторне видання статей, розміщених на шпальтах журналу “Теорія і практика інтелектуальної власності”, можливе лише за згодою редакції.

Журнал приймає замовлення на розміщення реклами

Адреса редакції: 01014, м. Київ, вул. Тимірязівська, 66/3

Тел.: 285-85-49, 527-04-82

Тел/факс: 527-04-11

www.ndiiv.org.ua

e-mail: icapital@i.com.ua

Комп'ютерна верстка — І. Петренко

Коректор — О. Швець

Рекомендовано до друку

Ученою радою НДІ інтелектуальної власності АПРН України, протокол № 9 від 31.10.2006 р.

Здано до набору 20.11.06. Підписано до друку 18.12.06 Формат 70x108/16.

Папір офсетний. Офсетний друк. Наклад 300 примірників. Зам. 960

Надруковано з оригінал-макета в ПП “Авокадо”, тел/факс (044) 417-21-70
04080.м. Київ, вул. Костянтинівська, 73